

■ ■ ■ 2. A magyar népzene jövevény rétege (régies stílus, C osztály):
24–122. sz. ■

24.

♩ = 106

1. Csü - tör - tö - kön vir - ra - dó - ra

Megy a kis - lány a fo - jó - ra.

Ke - zit, lā - bāt mos - sa, tér - gyit szap - pa - nyoz - za,

A fo - jó - ba.

1)

B: 2. vsz.

2. Elvitte a víz a száppánt,
Utāna kídte a káppányt.
Még a káppány szālot', a száppány elāzot'
A fojóbā.

3. Elmennék én tihozzātok,
Jāj, de mérges a kutyātok!
Kösd meg a kutyādat, csokolom a szādāt,
Mindēn este.

A: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (79)
 B: Guzvány Mihályné Jánosi Verona (61),
 Buják Anna (61)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

Silling I., 1996

Dallamtípus: Járdányi I. 92

Szaffikus formájú, népszerű ugrós. A népi gyakorlatban sem variálódik lényegesen. Iskolai tandalként is ismert.

25.

♩ = 105

1)

1. Méj a Ti - szá - nak a szé - le,
 De még mé - jeb' a kē - ze - pe.
 Egy szép bar - na le - gény ke - rül - ge - ti,
 Sző - ke,

2)

Á - tál á - kár ráj - tá men - ni.

1.a 1.b 2)

E: ossia B: ossia E: ossia

2. Átal ákar rájta menni,
Bázsárózsát szakájtáni.
Piros rózsát szakájtáni.
Rózsa, bázsárózsa, ne virágozz,
Rózsa, bázsarózsa, ne bokrosodj,
Te még, bábám, ne várakozz!

3. Ha te énrám várakozol,
Soha meg nem házasodol!
Gyenge vág, bábám, a házasságra,
Kisszéken mész fél az ágyra.
Nem illik a csók a szádra!

4. Sáros púpucs az ágy alatt,
Jáj, de régén nem láttalak!
Dunyhá, dunyhá, dunyhá, csipkés dunyhá,
Kilátszik a lábod újjá.

5. Kis székét a nagy szék mellé,
Úgy mész fél (*fekszék*) az asszony mellé!
Úgy mászok a zéreg mellé.
Dunyhá, dunyhá, dunyhá, de rövid vagy!
Dunyhá, dunyhá, dunyhá, csipkés dunyhá,
Té még, bábám, de hosszú vág!
Kilátszik a lábom újjá.

- D: 6. Lábujjamon van a kërém,
Kisújjamon nágy a köröm,
Dunyhá alát' van a öröm.
Nálunk māmá a nágy öröm.
Sej, de dunyha, dunyha, hosszú dunyha,
Sosë bújunk ki álóla.
Kilátszik a lábod újjá!

B: 7. Dunyhá, dunyhá, de vágy hosszú!
 Kisángyalom, mért vágy rosszú?
 Dunyhá, dunyhá, dunyhá, csipkés dunyhá,
 Kilátszik a lábod újjá!

– *Mikor énekelték ezt?*
 – *Mikó a menyássonak vitték a dunyháját.*
 – *Az utcán?*
 – *Az utcán.*

A: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (61),

Buják Imréné Nagyfejű Mária (63)

Silling I., 1982

B, C, D: Péter Pálné Szurap Ilona (64, 76, 80)

Király E., 1956; Kiss L. – Sturcz J., 1969;

Bodor A. – Bodor G., 1972

E: Guzsvány Mihályné Jánosi Verona (65)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

F: Fontányi Jánosné Kiss Mária (74)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Mély a Tiszának a széle*

Egyike legnépszerűbb, ma is gyűjthető dalainknak. Utótagjának megnövelt szótag-száma már meglehetősen műdalos fordulatokat használ. A gyakori előfordulás ellenére sem változik lényegesen. Valószínűleg izometrikus alakból vált heterometrikussá.

♩ = 120

26.

1. Lā - nyok, lā - nyok, lā - nyok, mēn - jünk ki a rét - re,

Ezt a se - lēm - szé - nāt gyűjt - sük pet - rēn - cé - be,

1) 2)

Széd - jük pet - ren - cé - be, i - háj ne,

1) 3)

Hord - juk á szé - rú - be, tyu - háj be!

1) 2) 3)

B, C: ossia B, C: ossia B, C: ossia

2. Lányok, lányok, lányok, jön az áratástok,
Ném tom, ván-é nekték kácskaring szoknyátok?
Há nincsen, máj vészünk, iháj ne,
Áratásba megyünk, tyuháj be.

A, C: 3. Lányok, lányok, lányok, rozsmáringszobátok,
Lányok, lányok, lányok, kacskaring szoknyátok
Rozmaringból vágyon ti nyoszolálábtok.
Bár csak től'fa (*től'fa*) volna, iháj ná (*iháj ne*),
Hogy ne csikorogná hajnalba (*hajnalbe*)!

B: 2. Lányok, lányok, lányok, menjünk ki a rétbe,
Szedjük piros szedret fehér keszkenőbe!
Szedjük keszkenőbe, iháj ne!
Adjuk a legénynek hajnalbe!

A: Szurap Antalné Csizmadia Mónika (70)

Kiss L., 1943

B, C: Rubus János (57, 69)

Király E., 1957; Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: Járdányi I. 157.

Régi stílusú, széles körben elterjedt, heterometrikus táncdal. Értékes hagyomány, háromsoros alakban is él. A négysoros változat formaképlete az ún. Rákóczi-nóta típusba sorolható: a III. és IV. sor vagy szaffikus, vagy csak rövidült. Gyakori a fríg zárlat, de nem kötelező.

27.

♩ = 137

Sért, bort, kocs - mā - ros - né, mēg - à - dom az ā - rāt,

Ha én mēg nem á - dom, ti - là - li,

Mēg - àd - já sze - re - tém, à Kà - ti!

Péter Pálné Szurap Ilona (80)

Bodor A. – Bodor G., 1972

Dallamtípus: Járdányi I. 157.

Az előző dallam háromsorosra rövidült változata.

28.

♩ = 138

1. Szé - les a Du - ná, má - gos á párt - já.

Nincs o - jan le - gény, ki át - u - gor - ja.

Ró - zsám át - u - gor - tá, csiz - māt sēm sã - roz - tá,

Áz âm á le - gény! Áz âm á le - gény!

G: ossia B, F: 1. vsz. ossia ossia B-H: ossia

2. Lētēszi szūrét a lovã mellé,
Lēhãjtjã fejét (ã) rózsãjã mellé.
Lēhãjtjã fejét babãjã mellé.
Pãnni jãr utãnnã, kendõt hord utãnnã,
Áz âm á legény! Áz âm á legény!

C: 2. Lētēszi szírít a feje mellé,
Lehãjtjã fejét a Rozi mellé.
Rozi jãr utãnnã, kendét hord utãnnã,
Áz âm á legény!

A: Fiatal lányok	Kiss L., 1943
B: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (67)	Kiss L. – Janovics J. – Sturcz J., 1960
C: Péter Pálné Szurap Ilona (76)	Kiss L. – Sturcz J., 1969
D: Brúnyai János zenekara (hegedű, harmonika, tamburakontra, nagybőgő)	Martin Gy. – Vásárhelyi L., 1969
E: Makk Istvánné Istvándity Anna (56)	Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000
F: Fontányi Jánosné Kiss Mária (74)	Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000
G: Guzsvány Imréné Urbán Verona (71)	Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000
H: Guzsvány Mihályné Jánosi Verona (65)	Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

Dallamtípus: MNT IV. 561–565., Típuskatalógus III (F)/142d

Legjellemzőbb párosítónk bácskertesi variánsa. Kiss Lajos *108 magyar népdal* (KL 1943) című kiadványa révén valószínűleg az iskolák is segítették terjedését. Hangnemi térképe legszínesebb, különleges ritmusa, szaffikus strófaszerkezete révén a legegényibb dallamtípusaink egyike. A párosító a fiatalság műfaja, mely régebbi időkben is szívesen követte a divat hullámvászt, ezért a legkülönbözőbb, gyakran idegen eredetű dallamokra énekelték őket. Ez a dal is a műköltészetből vette szaffikus formáját. Oktávig bővült lá-pentachord dallam a 6. és 7. fok nélkül, de a 2. fok is csak átmenőhang szerepű. A terc nagysága váltakozó. A III. dallamsor itt is motívumkettőzésből áll, a rövidnek érzett IV. sort pedig meg is ismételhetik. Máig élő hagyomány Kupuszinán.

29.

♩ = 110

Rég - gē vān, hār - māt, fā - zik à lā - bom, nem fo - gok itt áll - nyi,
(bi - rok)

Vi - zet hor - dà - nyi, lo - vāt i - tāt - nyi!
(Lo - vāt i - tāt - ni, vi - zet hor - dà - ni!)

Rēg - gē vān, hār - māt, fā - zik ā lā - bom, nem fo - gok itt āll - nyi!
1) (T)
1.a 1.b 2) E:
B, E, F: ossia C: ossia C: ossia Jē - gēn csúsz - kál - ni!

B: 2. Rēggē vān, hārmāt, fāzik ā lābom,
nem fogok itt ālni!
Kocsiba fogni, lovāt itātni!

3. Rēggel van, harmat, fázik a lábom,
nem fogok it' állni,
Tyúkot ētetni, libāt itatni!

E: 2. Rēggel van, harmat, fázik a lábom,
nem fogok it' állni,
Apóst szolgálni, anyóst traktálni,
udvart sēpērni, vizet hordani!

4. Rēggel van, harmat, fázik a lábom,
nem fogok it' állni,
Nyulat itatni, libákat tēmnyi!
Rēggel van, harmat, fázik a lábom,
nem fogok it' állni!

A: Janovics Andrásné Cselyuszká Klára (51)

Király E., 1964

B: Buják Verona (52)

Király E., 1964

C: Sóta Mihály (58)

Király E., 1964

D: Antalovics Mihályné Deák Verona (75)

Marásek G. – Silling I., 1981

E: KPSME énekcsoportja és zenekara

Marásek G., 1988

F: Makk Istvánné Istvándity Anna (56)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Hajnali mosdatás dala.

Az ún. Rákóczi-nóta dallamkörbe tartozó dallam. Első sora háromtagú, 5 + 5 + 6 szótagos egységekből áll, a második csak kéttagú (5 + 5). Ezután általában egyszerűen megismételhetik a kezdősört, nyilván, mert a befejezetlenséget érzik. Formája szerint csonka, legalábbis rendhagyó, talán szaffikus formából csonkult vagy alakult háromsoros Ab + bA képletű strófává. A változatok legtöbbször csak 1-1 versszak terjedelműek, egyedül a középső sor szövege változik. A szöveg igen sokban hasonlít a Nyitra vidéki menyasszonybúcsúzó szövegeihez. Ez a szokás nálunk Bácskerteszen maradt fenn legto-

vább. Az 1920-as években még élt, ahogy Király Ernő leírásából megtudjuk. A lakodalom végén, hajnalban az öregvőfély a menyasszonyt a kúthoz vezette. A násznép gyertyákkal világítva, zeneszóval követte. Az öregvőfély három vödör vizet húzott a kútból, kettőt kiöntött, a harmadikból a menyasszony „mosdatta” a násznépet, azaz két ujjával megmosta a szemüket, egy rokon menyecske pedig törölközővel megtörölte. A mosdatásért pénzt dobtak a vödörbe. Ekkor énekelték a dalt.

30.

Rubato ♩ = 80

1. El - sze - géd - tem bé - rës - nek,
 Jáj, á szë - gény bé - rës - nek!
 Sej, vâ - sâr - nâp mu - lát - nêk,
 Hét - vén még â - lud - nêk!
 Sej, ked - dën fêl kël' kel - nêm
 Szër - dän fêl - êl - tész - nêm!
 fêl - êb - reny - nyi!

2. Csitértékén mosdani,
Píntékén fésíkönni!
Sej, szombáton kérdézn:
Mit fogunk dolgozni?

3. Én hát ékrém nem bánom,
Csák a bábám sajnálom,
Sej, cifra isztékémet,
Bárna szeretémet.
Sej, Sziláj, Csákó, Fákó,
De nem itni váló!

A: Antalovics Mihályné Deák Verona (75)

B: KPSME énekkara és fúvószenekara

Marásek G. – Silling I., 1981

Marásek G., 1989

Dallamtípus: Járdányi I. 168.

Régi stílusú, fríg hangsorú, tréfás dal, fő lelőhelye a Dunántúl. Nálunk csak Kupu-
szináról került elő.

Poco rubato ♩ = 88

31.

1)

1. Há min - dég így lén - ne,

Hogy vá - sár - náp lén - ne,

2)

Á szé - gény le - gény - nek,

3)

De jó dol - ga lén - ne!

1) 2) 3)

3. vsz. 3. vsz. 2. vsz.

2. Hétfőn mulatoznyi,
Keddén tãncolगतnyi,
Szërdãn lëfekünnyi,
Csitërtëkën álunnyi!

3. Csitërtëkën álunnyi,
Pëntëkën fëlkënyi!
Szombaton kërdeznyi:

Mit fogunk dolgoznyi?
Åzt is csak dëlutãn,
Hãrom óra utãn!

4. Eljött a vásãrnãp,
Újrã kell kezdenyi,
Kedves galãmbomnãk,
Kedvit kell töltenyi (*keresnyi*).

5. Szerelém, szerelém,
Átkozott gyötrelém,
Miért terméttél még,
Mindén fá tetején?

6. Mindén fá tetején,
Diófa levelén,
Hogy szakájtott volna
Mindén szegény legény.

7. Én is szakájtottám,
De elszálájtottám,
Szelíd galámb mellett
Vádgalámbot fogtám.

Szurap Antalné Csizmadia Mónika (70)

Kiss L., 1943

Dallamtípus: Járdányi I. 168.

Az előző dallamtípus változata.

32.

♩ = 122

1. El - men - tem én a ma - lom - ba ko - ko - ko - rán,
1) Rá - ta - lál - tam a mal - mos - né, ha - ha, har - csa ú - szik a víz - be,
2) Maj' ki - fog - juk be - lő - le.

A: 2., 3. vsz. B: ossia

2. Menné jobban montam neki (hogy): ba-ba-barát,
Anná jobban nyomta belé (a) fa-fa-facipé volt a lábán,
Kétél volt a dèrekán.
 3. Árokparton megcsendül a ka-ka-kasza,
Elé' áll a szegény embër fa-fa-faszërszámja, ülõje,
Kaszakõszõrülõje.
 4. Decemberbe kivágják a ná-ná-nádat,
Vigyázz, kislán, megfogják a pi-pi-pipára gyújt a legény,
Mikor a lánnyal beszél.
 5. Elmëntem én az erdõben egy sétára,
Rátalátam egy nagy szërës fa-fa-fazékba fõl a lencse,
Abba van a szerencse.
- B:**
1. Péter-Pálkor megpendül a ka-ka-kasza,
Elél lóg a szegény ember fa-fa-faszërszámja, ül'õje,
Kaszakõszõrülõje.
 2. Ezt a dëszkát még lehetne gya-gyalulni,
Ezt a kislányt még lehetne ba-ba-barátom azt nem lehet,
Mer' a világ kinevet.
 3. Októberben kaszájják a ná-ná-nádat,
Vigyázz, kislány, mert megfogom a pi-pi-pipára gyút a legény,
Ha ja kislánnyal beszél.

A: Guzsvány Gáspárné Buják Verona (71)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

B: Buják János (60)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Októberbe levágják a ná-ná-nádat*

33.

Parlando ♩ = 80

1. Nem mesz- sze vãn i - de Kis - már - gi - tá,

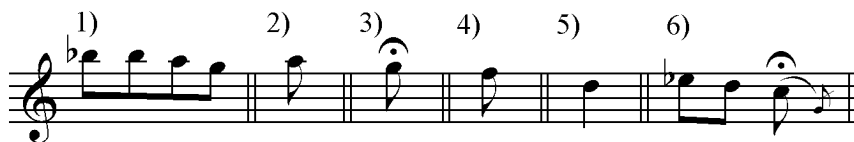
Ázt à Ti - szá kē - rēs - kē - rí fol - já.

Kē - ze - pé - ben vãn egy ron - gyos csār - dá.

Ab - bá mu - lát egy bē - tyār bú - já - bá.

ossia ossia ossia ossia ossia ossia

2. - Kocsmárosné, hallja-é, hallja-é:
Káti lányát szeretni adjá-é?
Há nem adjá, zárjá kállickába, (hogy)
Né fájjon a legény szíve rájá!

3. - Kocsmárosné, hallja-é, hallja-é:
Hát ez a szép pej páripa kijé?
- Rózsá Sándor ennek a gázdájá!
Most jēt' ide, nincsen fél órájá!

4. - Gyíjĕn ki hĕt ennek ĕ gĕzdĕjĕ!
 Vĕgy gyíjĕn ki, vĕgy ĕdjĕ mĕg mĕgĕt!
 - Ki sĕm mĕgyĕk, mĕg sĕm ĕdom
 mĕgĕm!
 Kinek tetszik, vigye el ĕ lovĕm!

5. - Ēn ĕ lovĕm nem ĕnnyirĕ bĕnom,
 Csĕk ĕ nyerĕgĕt, izzĕsztót sĕjnĕlom,
 Mert ĕ nyerĕg ĕz ĕ bugyĕllĕrom,
 Ābbĕ fekszik kilĕncszĕz forintom!

Baloghnĕ Molnĕr Katalin (91)

Hodovĕny A. - Kiss E. - Silling I., 1983

Dallamtĕpus: Jĕrdĕnyi I. 194.

Szemĕlytelen fogalmazĕsĕ betyĕrĕnek, mely a vĕgĕn - elhagyva a reĕlis helyzetet - lĕrĕba fordul. Moldvĕn kĕvĕl mindenfelĕ ismerik mintĕgy 400 vĕltozatban. Nyilvĕnvalóan a betyĕrköltĕszet vĕge felĕ keletkezhetett. Kĕlmĕny Lajos is csak egyetlen vĕltozatĕt jegyezte fel legkĕsĕbbi kiadvĕnyĕban (*Szeged nĕpe III.*) 1891-ben, egyĕttal ez a legkorĕbbi fĕljegyzĕse is. Pĕldĕatlan arĕnyĕ, egyĕntetĕ elterjedĕse is kĕsei keletkezĕsre vall (talĕn a XIX. szĕzad 80-as ĕveire). A Kĕzĕp-Tisza vidĕkĕn legĕpebbek a szĕvegei ĕs dallamai. Nĕpzenĕnk rĕgi rĕtegebĕl vĕlĕ dallam.

34.

$\text{♩} = 104$

1) Pi - ros ĕl - mĕ te - le - lĕ - re,
 Nĕ sze - resd ĕ lĕnt e - lĕ - re!
 2) Ak - kor sze - resd, 3) hĕ el - vĕ - szed,

Mi - kor má - ga - dé - vā tē - széd!
 Mi - kor lesz a fe - le - sé - géd!

ossia ossia E: 4. vsz F: 4. vsz.

B: 2. Édesanyám rózsafája,
 Én vágyok a legszéb' ágá.
 De jégý bétýár leszakajtot',
 Én vágyok a legszéb' ágá,
 Két karja közt elhervasztot'.
 Áz arányos Máriskája.

3. Édesanyám édes teje,
 Keserű ja más kenyere.
 Keserű is, savanyú is,
 Jaj, de nagyon panaszos is!

E: 4. Édesanyám lánya vágyok,
 Görögdinnye fárú vágyok.
 Annák ádok, kinek én akarok,
 Mégis egészbe márádok!

G: 5. Most mégý a nap leménébe,
 Kimégýék a temetébe.
 Megkérém a hódvilágot,
 Nem-é látta ja babámat.

6. A holdvilág azt felelte,
 El van zárva temetébe.
 El van zárva ja nagyvilágtól,
 Mind a madár a párjától.

7. Nem úgy ván most, mint (vót) régén,
 Nem az a nap (hold) ván az égén,
 Nem az a nap, nem az a hold,
 Tejárózsáfa tüvébe
 Nem az a szeretóm, ki volt.
 It' nyugszik a temetőbe.

A: Péter Pálné Szurap Ilona (80)

B: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (61),

Silling Mihályné Pópe Katalin (64)

C, D: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (79)

E, F, G: Fontányi Jánosné Kiss Mária (70, 74, 74)

Bodor A. – Tripolsky G., 1972

Silling I., 1982

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

Silling I., 1996; Bodor A. –

Németh I. – Silling I., 2000

Dallamtípus: Járdányi I. 199.

Egyik legközismertebb dallamunk, ezt számtalan hozzákapcsolódó versszaka és elterjedtsége is igazolja. Még nem visszatérő szerkezet, de kupolás vonalvezetésében az új stílusú dalokra emlékeztet. Népszerűsége miatt lakodalmas jellegű szövegeket is énekelnek rá. Egyike azoknak a nem új stílusú daloknak, melyek kivételesen még ma is kedveltek. Nyolc szótagos sorokból álló, heteroritmikus, heterometrikus strófászerkezet. Táncdalként általánosan elterjedt.

35.

♩ = 94

1. É - dēs - á - nyām lā - nyá vá - gyok,
 Gē - rēg - diny - nye - fá - rú vá - gyok.
 1)
 Ān - nāk ā - dok, a - ki - nek ā - ká - rok,
 Mé - gis e - gész - be má - rá - dok!
 1.a 1.b 1.c
 A: ossia B: ossia ossia

2. Édesányām rózsáfāja,
Éngem nyíllot' utójára.
Bár sohá sē nyíllot' vóná,
Szēb' a bimbó, mind a rózsá!

3. Édesányām rózsáfāja,
Én vágyok a legszēb' āgá.
De jēgy legíny lészákājtot',
Kálāpjānā elhērvāsztot'!

A: Guzsvány Mihályné Jánosi Verona (61), Buják Anna (61) Silling I., 1996

B: Guzsvány Mihályné Jánosi Verona (65) Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Járdányi I. 199.

Az előző dallamtípus közeli változata.

36.

♩ = 142-148

(Zenekar)

Brúnyai János zenekara (hegedű, harmonika,
tamburakontra, nagybőgő)

Martin Gy. – Vásárhelyi L., 1969

Dallamtípus: Járdányi I. 2/19.

Lassú csárdásként tánc alá muzsikálják a zenészek.

37.

♩ = 84

1) _____
2) _____

3) 4) 5)

1. È - ccēr egy asz-szony - nak Ti - zen - két lá - nya volt,

6) _____

7) 8) 9) 10) 11)

A ti - zen - ket - te - dik Nán - dor - vár I - dor volt.

1) 2.a 2.b 3) 4)

A: 6., 11. vsz. ossia E: 1. vsz. ossia ossia

5) 6) 7) 8) 9) 10) 11)

ossia A: 16. vsz. ossia ossia ossia ossia A: 12. vsz., F

2. - Idorkám, Idorkám,
Mi (Ki) ennek az oka,
Zöld sejemruhának
Hosszabb a hátúja?

3. - Szabó nem jó szabta,
Varó nem jó varta.
Verje meg az Isten,
Aki elrontotta!

4. – Szabó is jó szabta,
Varó is jó varta.
Kiráj kis Miklóska
Nem jó irányozta!
Erre irányozta!
5. – Hóhérok, hóhérok,
Vigyétek lányomat!
Vigyétek lányomat
Az akasztófára!
*A legmagassabra!
6. – Anyám, anyám,
Egy napot, egy órát!
– Sem napot, sem órát,
Sem egy fél minútát!
7. – Fecskécském, fecskécském,
Vidd el levelecském,
Vidd el levelecském
Kiráj kis Miklósához!
8. Ha ebédén (*énni*) találod,
Ted’ a tányérjára,
Ha alva találod,
Ted’ a párnájára (*paplannyára*)!
9. Tudom, elfogadja,
Tudom, elolvassa.
Siri könnyeitől
Nem tudja olvasni.
10. – Kocsisom, kocsisom,
Fogd be hat lovamat,
Fogjál be hat lovat,
Fogd be hat lovamat,
A legislegjobbat!
11. – Anyám, anyám,
– *Jó napot, jó napot,*
Hol van az én rózsám?
Ismeretlen anyám!
Hol van az én rózsám,
Nándorvár Idorkám?
12. – Elment a patakra
Fehér lábát mosni.
Fehér lábát mosni,
Magát fittogtatni.
13. – Nincsen ot’, nincsen ot’,
Ismeretlen anyám.
Hol van az én rózsám,
Nándorvár Idorkám?
14. – Ot van a kiskerbe,
Virágot szedeget.
Virágot szedeget,
Koszorút kötöget.
15. – Nincsen ot’, nincsen ot’,
Ismeretlen anyám.
Hol van az én rózsám,
Nándorvár Idorkám?
16. – Ot’ van a szobába,
Gyászkoporsójába,
Gyászkoporsójába.

17. Bemegy a véllegény
 Bánatorömébe,
 Bánatorömébe,
 Kést szúrt a szívébe.

18. – Vérém a véréddel
 Egy patakba foljon!
 Testem a testéddel,
 Egy sírba nyugodjon.

(* Az utolsó dallamsorral)

– *Kitől tanulta, Maris néni, ezt a dalt?*

– *A barátnémomé, Kolészár Maristú.*

– *Mikor?*

– *Hát még lánykoromba.*

C: 1. Szilágyi Erzsébet
 Levelét megírta,
 Szerelmes kényyével
 Azt is telesírta.

2. Fijának a levél
 Prága várossába
 Éremléért viszen a
 Szomorú rábságban.

3. Viszem hírt, hozom hírt,
 Hét nap elegendé,
 Kényyézve várnak az
 Udvari cselédék.

4. Viszi a levelem,
 Levelem Prágában

Száz arany még egy ló
 Testi fáradságba.

5. Lécscapott, lécsapott
 Egy fekete holló,
 Kivevé levelét
 Az anyai kézből.

6. Hamar a sokaság,
 Nyombá, hogy léléje.
 Hire sincs, nyoma sincs
 A levélvivének.

7. Madarat nem eggyet,
 Százát is leléték,
 Hire sincs, nyoma sincs
 A levélvivének.

D: 1. Egyször egy asszonynak
 Tizenkét lánya volt,
 A tizenharmadik
 Nándorvár Idor volt.

2. – Lédorkám, Lédorkám,
 Mi ennek az oka,
 Zöld sejemruhának
 Hoszab' a hátulja?

3. – Szabó nem jó szabta,
 Váró nem jó vártá.
 Kiráj kis Miklóská,
 Nem jó irányoztá!

– *Továb' nem tudom.*

– *Még én kislány voltam. Nem anyámtú,
valáhun gyerekek kézt.*

- E: 1. Éccer egy aszszonnak
Tizenkét lanya volt,
A tizenkettedik
Nándorvár Idor volt.
2. – Idorkām, Idorkām,
Mi annak az oka,
Zéd selémruhādnak
Hosszab’ a hátulja?
3. – Szabó nem jó szábtá,
Varó nem jó vártá.
Kirāl kis Miklóská,
Nem jó irányoztá.
4. – Jó estét, jó estét,
Ismeretlen anyām!
Hol vān āz én rózsām,
Nándorvár Idorkām?
5. – Ot’ vān a pátákbā,
Fehér lábāt mossā.
Fehér lábāt mossā,
Mágāt fittogássā.
6. – Nincsen ot’, nincsen ot’,
Ismeretlen anyām!
Hol vān āz én rózsām,
Nándorvár Idorkām?
7. – Ot’ vān ā kiskerbe,
Virāgot szēdēget.

Virāgot szēdēget,
Csokorbā kētēzget.

8. – Nincsen ot’, nincsen ot’,
Ismeretlen anyām!
Hol vān āz én rózsām,
Nándorvár Idorkām?
9. – Nem lehet tágānni,
Meg kel’ āzt mondānyi:
Ot’ vān ā szobābā,
Gyāszos koporsóbā.
10. Bemēgy a...

– *Tovāb’ nem tudom.*

- F: 1. Ha mindég így volná,
Hogy vásārnāp volná!
Hetvén mulātozni,
Keddēn tāncolgātni.
2. Szērdān lēfekinni,
Csitērtēkēn ālunnyi,
Pintēkēn fēlkēnyi,
Szombaton kērdēznyi,
*Mit fogunk dolgoznyi?
3. Elgyit’ ā vásārnāp,
Újrā kēl’ kezdenyi,
Kedves kisāngyālom
Kedvit kēl’ keresni! /nevet/

(* *Az utosló sorra*)

G = A₁₋₅, G₆₋₇, A₇₋₈, A₁₀, G₁₁, A₁₁, A₁₄, A₁₃, A₁₂, A₁₅, G₁₇₋₁₈, A₁₈

G: 6. - Édes, kedves anyám,
Kérnék még egy napot,
Egy napot, egy órát,
Vagy egy fél minútát!

11. - Tied a mennydörgés,
Zényim a villámlás,
He élve találjuk,
Tied mind a ketté.

7. - Sem napot, sem órát,
Sem egy fél minútát,
Vigyétek házamtól
Ezt a híres dámát!

17. - Mit tíröm-tagadom,
Ki kell már vallanom,
Bent van a szobába,
Fekszik hideg ágyába.

18. Bemént a szobába
Nagy búbánatába.
Nagy búerémébe
Kést szúr a szívébe.

A, B: Janovics Mária (57, 75)

Silling I., 1980; 1998

C: Péter Andrásné Molnár Mária (68)

Csizmadia J., 1981

D: Bódis Pálné Mikó Mária (82)

Silling I., 1981

E, F: Ujlakos Józsefné Bazsantik Erzsébet (79)

Silling I., 1980

G: Szlámecka Mihályné Popovics Katalin (72)

Buják R. – Guzsvány J. I., 1983

A *Szegyenbe esett lány* középkori balladája (Vargyas 1976, 122–139.).

Népszerű, sokféle szöveggel előforduló, kupolás szerkezetű régi dallam. Valószínűleg idegen eredetű, szerkezeti felépítésében ugyanis tercszekvencia lappang. Sokféle szöveggel (többnyire balladával) és sokféle változatban éneklék. A muraközi horvátok is ismerik.

♩ = 100

1) 2)

1. Éggy öz - vegy - ász - szony - nák Ti - zën - két lā - nyà volt,

3)

À ti - zën - ket - te - dik Lon - don - vā - ri I - dol volt.

1) 2) 3)

7. vsz. 12. vsz. 2-4., 6-14. vsz.

2. - Idolkām, Idolkām,
Mi ánnák az oká,
Szép selēmszoknyādnák,
Hosszabb a hātujjá?

3. - Szábó nem jól szábtá,
Váró nem jól vártá.
Verje még az Isten,
Hogy úgy elrontottá!

4. - Hol vágytok, hóhérok?
Vigyéték lányomat
Áz ákásztófárá,
Á legmágásábrá!

5. - Anyām, édésányām,
Engedjēn egy nāpot!

- Sēm nāpot, sēm órāt,
Sēm pedig egy minutāt!

6. - Mádárká, mádárká,
Vidd el a levelet.
Vidd el a levelet
Kirālfi Miklósnák!

7. - Ha ebédén találod,
Tēdd a tányérjábá,
Ha álvá találod,
Tēdd a párnájárá!

8. - Kocsisom, kocsisom,
Fogjāl bē hāt lovāt,
Hā élve tálálnām
Áz én Idolkāmāt!

<p>9. - Jó napot, jó napot,
Ösmeretlen anyám!
Ösmeretlen anyám,
Hol az én Idolkám?</p>	<p>12. - Mit tűröm-tágádom,
Úgy is ki kell vállanom:
Ebédlő szobába,
Jászkoporsójába.</p>
<p>10. - Bémént á kiskerbe,
Virāgot szēdēget.
Virāgot szēdēget,
Koszorút kötöget.</p>	<p>13. Bēmēgy á kirālfī,
Lētērdel melléje,
Bānātörömibe
Kést szūr á szívébe.</p>
<p>11. - Nincsen ott, nincsen ott,
Ösmeretlen anyām!
Ösmeretlen anyám,
Hol az én Idolkám?</p>	<p>14. - Vērēm á vérēddē
Ēgy pātākba fojjon!
Testēm á testēddē
Ēgy sírbā nyugodjon!</p>

Buják János (33)

Kiss L., 1943

A Szégyenbe esett lány ballada egyik változata. Lásd a 37. számot.

39.

$\text{♩} = 94$

1) _____ 2) _____ 3) _____

1. Ec - cer egy asz - szony - nak Ti - zen - két lá - nya volt,

3) _____ 4) _____ 5) _____

A ti - zen - ket - te - dik Lān - dor - vár I - dor volt.

1) _____ 2) _____ 3) _____ 4.a _____ 4.b _____ 5) _____

A: 8. vsz. ossia A: 5-7. vsz. B: ossia B: ossia

2. - Idolkām, Idolkām,
Mi annak az oka,
Zöld sejemruhádnak
Hosszáb' a hátuját?
3. - Szábó is jó szabta,
Váró is jó vártá.
Kirājfi Miklóska,
Nem jó irányozta.
4. Hóhérok, hóhérok,
Vigyétek lányomat!
Vigyétek lányomat
Az ákásztófára!
5. - Anyām, édesanyām,
Várjon még egy napot!
Vágy egy óra hosszát!
6. - Nem vārok, nem vārok,
Sem még egy fél napot!
Sem egy óra hosszát!
7. - Fecském, édes fecském,
Vidd el a levelem
Az én gálambomnak!
8. Ha ebédnél találod,
Téd' a tányérjába,
Há alvá találod,
Téd' a pārnájára!
9. - Kocsisom, kocsisom,
Fogd bē jā hát lovát!
Fogd bē jā hát lovát,
Ázt is a jobbákát!
10. - Jó estét, jó estét,
Ismeretlen anyām!
Hol van az én rózsām,
Lāndonvār Idorkām?
11. - Ot' vān a pátákon,
Fehér lábát mossá.
Fehér lábát mossá,
Mágāt tisztogássá.
12. - Nincsen ot', nincsen ot',
Ismeretlen anyām!
Hol vān az én rózsām,
Lāndorvār Idolkām?
13. - Elment az erdébe
Virágokát szedni.
Virágokát szedni,
És csokrokát kētni.
14. - Nincsen ot', nincsen ot',
Ismeretlen anyām!
Hol vān az én rózsām,
Lāndorvār Idolkām?
15. - Mit tírēm-tágádom,
Meg kel' ezt mondánom:
Ot' vān a szobābá,
Gyāszkoporsójābá.

16. Bemegy a vélegény
Bánátérémébe.
Bánátérémébe
Kést szúr a szívébe.

17. - Véréim á véreddel
Égy páta kbá fojjon!
Testem á testeddel
Egy sírbá nyugodjon!

A, B: Molnár Istvánné Guzsvány Verona (63, 82)

Csizmadia T., 1981;
Bodor A. – Csizmadia A.
– Németh I., 2000

A Szégyenbe esett lány ballada egyik változata. Lásd a 37. számot.

40.

♩ = 96

1)

1. Egy - szer egy asz - szony - nak Ti - zen - két lá - nya volt,

2)

A ti - zen - ket - te - dik Lon - dor - vár I - dol volt.

1) 2)

A többi versszakban. 6-7., 15. vsz.

2. - Idolkám, Idolkám,
Mi annak az oka,
Zöld sejemszoknyádnak
Hosszabb a hátujja?

Kiráj kis Miklóska
Jól irányította.

3. - Szabó nem jó szabta,
Varó nem jó varta.

4. - Szabó is jó szabta,
Varó is jó varta,
Kiráj kis Miklóska
Nem jó irányozta.

5. – Hóhérok, hóhérok,
Vigyétek lányomat!
Vigyétek lányomat
Az akasztófára!
6. – Várjon, édesanyám,
Egy órát, egy napot,
Meg egy fél minútát!
7. – Nem várok sem órát,
Sem napot,
Sem egy fél minútát.
8. – Fecskécském, fecskécském,
Vidd el levelecském
Kiráj kis Miklósnak,
Az én galambomnak!
9. – Ha ebédnél találod,
Ted’ a tányérjába,
Ha alva találod,
Ted’ a párnájára!
10. – Jó napot, jó napot,
Ismeretlen anyám!
Hol van az én rózsám,
Londorvár Idolkám?
11. – Elment, fijam, elment,
Elment az erdőbe
Virágokat szedni.
Bokrétába ketni.
12. – Nincsen ott, nincsen ott,
Ismeretlen anyám.
Hol van az én rózsám,
Londorvár Idolkám?
13. – Elment, fijam, elment,
Elment a patakra
Fehér lábát mosni,
Magát szépíteni.
14. – Nincsen ott, nincsen ott,
Ismeretlen anyám.
Hol van az én rózsám,
Londorvár Idolkám?
15. – Benn van a szobába,
Gyászkoporsójába,
Gyászkoporsójába.
16. Bement a véllegény,
Kést szúrt a szívébe.
– Véred a véremmel
Egy patakba foljon!
Testem a testeddel
Egy sírba nyugodjon!

Dubac Györgyné Fridrik Erzsébet (61)

Sóta I., 1981

A *Szégnyenbe esett lány* ballada egyik változata. Lásd a 37. számot.

41.

♩ = 92

1. Éggy öz - vegy - ász - szony - nāk Ti - zēn - két lā - nyā volt,
 Ęgy - szēr Ęgy

Ā ti - zēn - ket - te - dik Lon - don - vār Dor - ká volt.

ossia ossia C: ossia C: ossia ossia

2. - Idorkām, Idorkām,
 Mi ānnāk āz okā,
 Zöld sejm̄szoknyādnāk
 Hosszāb' ā hātujā?

3. - Szābó nem jól szābtā,
 Vāró nem jól vārtā.
 Kirāj kis Miklós-kā
 Nem jól irānyoztā!

4. - Szābó is jól szābtā,
 Vāró is jól vārtā,
 Kirāj kis Miklós-kā
 Jól irānyítottā!

5. - Hol vāgytok, hōhérok,
 Vigyētēk lānyomāt!

Vigyētēk lānyomāt
 Āz ākāsztōfārā!

6. - Fecskēm, Ędēs fecskēm,
 Vidd el levelecskēm,
 Vidd el ā bābāmhoz,
 Kirāj Miklós-kāhoz!

7. Hā Ęnni tālālod,
 Tēdd āz āsztālārā,
 Hā inni tālālod,
 Tēdd ā pohārārā!

8. Hā írni tālālod,
 Tēdd āz āsztālārā,
 H'ālunni tālālod,
 Tēdd ā vānkosārā!

9. – Kocsisom, kocsisom,
Édés jó kocsisom,
Fogjal bé hát lovát,
Ázt is a legjobbát!
10. – Jó nápot, jó nápot,
Ismeretlen anyám!
Hol van az én rózsám,
Londovár Idorkám?
11. – Kimént a patákrá,
Fehér lábát mossá.
Fehér lábát mossá,
Mágát fittogássá.
12. – Nincs ottán, nincs ottán,
Ismeretlen anyám!
Hol van az én rózsám,
Londovár Idorkám?
13. – Bemént a kiskertbe,
Virágot szedéget.
Virágot szedéget,
Koszorút kötöget.
14. – Nincs ottán, nincs ottán,
Ismeretlen anyám!

- Hol van az én rózsám,
Londovár Idorkám?
15. – Mit túróm-tágodom,
Már ki kell vallanom,
Bénn van a szobábá,
Gyászokorsójába
16. Bémegy a véllegény,
Kést szúr a szívébe.
– Testém a testédre,
Kést szúr a szívébe.
Lelkém a lelkédre!
- C: 1. Égyszër egy asszonyának
Tizenkét lányá volt,
Á tizenkettedik
Rádor Vidorká volt.
2. – Vidorkám, Vidorkám,
Mi jennek az oká,
Zéd selémruhádnak
Hosszab' a hátujá?
3. – Szábó nem jó szábtá,
Váró nem jó vártá.
Királ kis Miklóská
Nem jó irányoztá!

A, B: Rubus János (42, 68)
C: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (67)

Kiss L., 1943; Kiss L. – Sturcz J., 1969
Kiss L. – Janovics J. – Sturcz J., 1960

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Egy özvegyasszonynak*
A *Szegyennebe esett lány* ballada egyik változata. Lásd a 37. számot.

42.

♩ = 120

1. Bár - ná kis - lán lē - il à kis - ká - pu - bá,
ki - áll

Úgy vi - rāg - zik, mint à tēk à gá - né - bá.

Kík à szē - me, szēm - é - dé - ke fe - ke - te,

Áz Is - ten à szā - mom - rá te - rem - tēt - te.

A: 2. vsz

2. Mind azt mondják, hogy Bēzdānbā nincs kofā,
Hāt àz à sok hālāsásszon (*hādi ásszon*) micsodá?
Kík à szēme, szēmédéke fekete,
Áz Isten à szāmomrá teremtette.
3. Kiskertēmbe rēkvirājāk a tēkēt,
Hāt estére à rózsāmnák mit viszēk?
Kík à szēme, szēmédéke fekete,
Áz Isten à szāmomrá teremtette.

C: 1. Mind azt mondják, Kupuszinán nincs kurva,
Hát az a sok nyírot' hajú micsodá?
Kék a szeme, szemöldöke fekete,
Gyāvá legény, kinek nincs szeretéje.

A, B: Péter Pálné Szurap Ilona (76, 80) Kiss L. – Sturcz J., 1969; Bodor A. – Bodor G., 1972
C: Fontányi Jánosné Kiss Mária (74) Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Udvaromban hármat fordult a kocsi*

Régi stílusú, népszerű katonadal, a Vajdaságban Nyugat-Bácskán kívül a Tisza mentén is gyűjtötték. Harmadik dallamsorának zárófordulata szólhat oktávval lejjebb is.

43.

♩ = 118

I. Nem mesz - sze - van i - de

A te - me - té szé - le.

I - de - lát - szik a ked - ves kis - an - gya - lom,

Sej, szent gyász - le - ve - les sír - ja.

1) 2) 1) 2)

ossia ossia

2. A temete kapuja
Kétfelé van nyitva.
Árrá visznek, csuháj, be engémet,
Sej, abba a fekete sírba.
3. Á sírom teteje
Rózsákkal van telve.
Hírössek a kupuszini lányok,
Sej, rólam szedik a virágot.
4. Szédjétek lē, lányok,
Rólam a virágot,
Csak azt egy észzi bázsarózsát,
Sej, rólam lē nē szakájsátok!

Péter Andrásné Molnár Mária (70)

Csizmadia J., 1983

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Hosszú farkú fecske*

Dallama az új stílusú dalokhoz hasonló kupolás görbét ír le, majdnem visszatérő szerkezet. Valószínűleg egy új stílusú dallam (Járdányi II. 147.) III–IV. sorából alakult önálló forma. Ebben a csonka formában is roppant népszerű dal, mind dallamának, mind szövegének számos változata gyűjthető.

44.

Rubato ♩ = 83

1) _____

1. Á - mot' me - gyen hā - rom ā - vá

8vb _____

Á te - me - té ká - pu - jā - bá,

2) _____

Á te - me - té ká - pu - jā - bá,

■■■

É - des - any - juk sír - hál - mā - rá.

1) 2.a 2.b
3. vsz. 2. vsz. 3. vsz.

2. - Keljen kend fel, édesanyám!
Leszákadt a testi ruhám!
- Nem kelhetek, három árvám,
Döszkák közé vágyok zárva!
3. - Ván tinéktek mustohátok,
Aki gondot visel rátok!
Fejetéket megféséli,
Orcátokát vérrel veri!

– Ezt édesanyámtú. Nem is gondolom, hogy hosszabrá vót.

Bódis Pálné Mikó Mária (82)

Silling I., 1981

Az árvák keserű sorsa és a mostoha elleni panasz széles körű európai rokonsággal rendelkező legenda-balladakör része, melyben hiedelemmotívumok is szerepelnek. Középkori eredetű ballada, az egész magyar nyelvterületen megtalálható (mintegy 200 variáns), de Európa népeinek nagy részénél is. II–III. sora kicsit műdalos. Hangsora fríg, ritmikája régies.

■■■

45.

♩ = 113

1) _____

1. Mëg - öl - tek ëgy le - gényt,
 Hat - van fo - rint - já - jért.
 Be - le - dob - ták a Ti - szá - bo,
 Bár - sony - su - bá - já - jért.

1)

7. vsz.

<p>2. Tisza be nem vette,
 Partjára vetette.
 Arra mënt ëgy halászlegény,
 Csónakjába tette.</p> <p>3. Odamënt az anyja,
 Kelti, de nem hallja:
 - Kelj felj, fiam, édes fiam,
 Gyere velem haza!</p> | <p>4. Kelti, de nem hallja,
 Mëg van az már halva.
 Szép, fekete, göndör haja
 Vállára van fagyva.</p> <p>5. Odamënt az apja,
 Kelti, de nem hallja:
 - Kelj fel, fiam, édes fiam,
 Hogy vigyelek haza!</p> |
|---|---|

6. Kelti, de nem hallja,
Még van az már halva.
Sárga, sarkantyús csizmája
Lábára van fagyva.
7. Odamént a rózsája,
Kelti, azt már hallja:
- Kelj fel, rózsám, édes rózsám,
Borulj a vállamra!
8. - Csináltatsz-e nékem
Diófa koporsót?
- Csináltak, édes rózsám,
Márványkü koporsót!
9. - Eltemetsz-e engem
A temető kertben?
- Eltemetlek, édes rózsám,
Virágos kertemben!
10. - Virágos kertemben,
Kertem közepében.
Ott siratlak, édes rózsám,
Téged mindörökre!

- B:** 1. Odaér az anyja,
Ketti, de nem hallja:
- Kelj föl, fiam, kedves fiam,
Gyere velem haza!
2. Odaér a babája,
Ketti, de meghallja:
- Kelj föl, édes szép szeretőm,
Gyere velem haza!
3. - Mëgsiratsz-ë engëm
Kilenc kislány előtt?
- Mëgsiratlak, szép szeretőm,
Zegész világ előtt.
4. - Csináltatsz-ë nekëm
Diófa koporsót?
- Csináltak, szép szeretőm,
Márványkü koporsót!

A: György Rozália (39) szül.: Dálya-Dályaihegy (HR)

Silling I., 1982

B: Asztalos Rozália (68) szül.: Dálya-Dályaihegy (HR)

Silling I., 1981

A megszólaló halott középkori balladája. Vargyas 1976 II. 446–455.

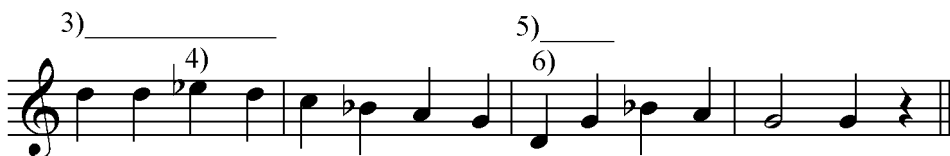

46.

Giusto, quasi parlando ♩ = 117

1. Za - va - ros a Ti - sza, Nem a - kar tisz - tul - ni,

Az a hí - rës Ró - zsa Sán - dor Át a - kar - ja úsz - ni.

ossia F: ossia B, C: ossia G: ossia D: ossia F: ossia

<p>2. Átal akar úszni,
 <i>Át akárja úsznyi,</i>
 Lovat akar lopni,
 Pécsváradi (<i>A szegedi</i>)
 nagyvásáron
 <i>Á bëzdáni nagy vásárba</i>
 El akarja adni.</p> <p>3. El akarja adni,
 Pénzt akar csinálni,
 <i>Bëlcsét akár vënnyi,</i>
 Az ő kedves Mariskának
 <i>Áz é kedves hí párjának</i>
 Bölcsöt csináltatni.
 <i>Azt akarja adni.</i>
 <i>Fijá akár lëny'i.</i></p> | <p>4. Harangoznak délben,
 De nem délebédre,
 Most viszik a Rózsa Sándort
 Utolsó végére.
 <i>Utolsó hejére.</i></p> <p>5. Harangoznak délben,
 De nem délebédre,
 <i>Féltizënkettére,</i>
 Hóhër mondja: Rózsa Sándor,
 Lépjen fel a székre!</p> <p>6. Föllépett a székre,
 <i>Bëiltetik székebe,</i>
 Föltekint az égben,
 Akkor jutott az eszébe,
 – <i>Jáj, Istenem, (á) sok ráblásim</i></p> |
|---|---|

Mit tett életében.
Mos' jut az eszembe.

7. - Édesanyám volt kend,
Mért nem tanított meg?
Gyöngé fának ága voltam,
Mért nem hajlított kend?

- D: 1. Hárangoznak délbe,
Fél tizenkettére,
Ázt a hírös Bogár Imrét
Visszék a temetébe.
2. Édesanyám voltál,
Mér nem tanítottál?
Gyöngé fának ága voltam,
Mér' nem hajítottál?
3. Hárangoznak délbe,
Fél tizenkettére,
Hosszi bájús' nagy embérek,
Ménjetek ebédre! (kuncog)

- F: 1. Záváros a Tiszá,
Nem akár higgadni,
Áz a hírös Bogár Imre
Átal akár menni.
2. Által akár menni,
Lovát akár lopni.
Kecskeméti zöld vásáron
Pénzt akár csinálni.

3. Pénzt akár csinálni,
Bölcsét akár venni.
Ázt a hírös Duli Márcsát
El akárja venni.
4. - Kocsmárosné, hallja,
Ván-é bárná lányá?
- Bárná lányom vetett ágyát
Vendégek számára.
5. - Kocsmárosné, hallja,
Száz liter bort adná?
Mégkínálnám a vörmeget,
Hogy ne lennék rábjá!
6. Huncut a vörmege,
Nem iszik belőle,
Mert a szegény Bogár Imrének
Most van a kezébe.
7. Lāncot a zsvānyinak
Kezére, lábára!
Duli Márcsá a bábáját
Már(t) hijába várja.
8. - Nézz ki, bábám, nézz ki,
Áblakod firhāngjān!
Most viszik a Bogár Imrét
Sötét pejparipājān.
9. Árany a kántárja,
Ezist a zablāja.
Áz a hírös Bogár Imre
Ánnak a gāzdājā.

10. Fellépöt' a székre,
Félnézöt' az égere:
- Jáj, Istenem, sok ráblásim
Most jutnák eszembe.
11. - Kikisérsz-e, rózsám,
Válámel helekre?
- Kikésérlek, kedves rózsám,
Á sírod szélére!
12. - Eltemetsz-e engem,
Válámel helekre?
- Eltemetlek, kedves rózsám,
Virāgos kertembe.
13. Kijāpādt ā Tiszā, (*rubato*)
Csāk ā hire mārāt.
Mēghālt szēgény Bogār Imre,
Csāk ā hire mārāt.
- G:** 1. Zavaros a Tisza,
Nem akar tisztulnyi,
Ez a híres Bogār Imre
Āt akarna jutni.
2. Āt akarna mēnni,
Lovat akar lopni,
Az eszéki nagy vásáron
Pénzt akar keresni.
3. Pénzt akar keresni,
Bēlcsét akar venni.
Duli Marcsa a babāja,
El akarja venni.
4. Udvarom közepén
Van egy nagy almafa.
Sej, az alatt meg vān kétve
Piros pej paripa.
5. Gyēngy a kantárszāra,
Ezist a zablāja.
Talān bizony Bogār Imre
Annak a gazdāja?
6. - Gazdāja nem vagyok.
Nevelje vagyok.
Talān bizony, kedves rózsám,
Ēn a tied vagyok?
7. - Kocsmārosné, hallja,
Szāk icce bort anna?
Mēgkínānām a vármegyét,
Hogy ne lēnnék rabja!
8. Huncut a vármegye,
Nem iszik beléle,
Mert a híres Bogār Imre
Most van a kezébe.
9. Harangoznak délbe,
Fél tizēnkettére,
Most viszik a Bogār Imrét
Az akasztótérre.
10. - Nézz ki, rózsám, nézz ki
Ablakod firhangján!
Most viszik a Bogār Imrét
Sārga paripāján.

11. Harangoznak délbe,
Pont tizénkettére.
Hóhér mondja a Bogárnak,
Lépjén fél a székre.

12. Füllépett a székre,
Féltekint az égre:
- Jaj, Istenem, nagy rablásjaim
Most jönnék eszembe!

– *Hírös nótá. Mindénfelé, lakodalomba is.*

A: Péter István (73)	Silling I., 1981
B: Ujlakos Józsefné Bazsantik Erzsébet (79)	Silling I., 1980
C: Horváthné Buják Erzsébet (85)	Silling I., 1981
D: Antalovics Mihályné Deák Verona (75)	Marások G – Silling I., 1981
E: Molnár Istvánné Guzsvány Verona (62)	Csizmadia T., 1981
F: Péter Molnár Mária (68)	Csizmadia J., 1981
G: Szlámecka Mihályné Popovics Katalin (72)	Buják R. – Guzsvány J. I., 1983

Az új stílushoz hasonló, kupolás (emelkedő) dallamvonalú, de nem visszatérő szerkezete-
tű dallam. Hangneme plagális, fríg szóvégű. Bogár Imre balladája. Az egész nyelvterü-
leten elterjedt ballada. Az első gyűjtések idején Erdélyben még ritka volt, Moldvában is-
meretlen. Ma már Moldvában is éneklük. Mintegy 180 változata ismert, ebből 62 Vajda-
ságban került elő. Szép, régies szövege valószínűleg korábban kialakult, Bogár Imre ne-
vét csak utólag illeszthették bele.

47.

♩ = 144

1) 3 3

1. Ud - vá - rom kē - ze - pin

3 3

Ván egy vād - ál - má - fá,

3 3 3

Sej, háj, az á - lát van két - ve

2) 3 3

Pej - szé - ri pá - ri - pá.

1) 2)

ossia B: 2., 4. vsz.

2. Árany a záblája,
 Ezist a kántárja (*kántárszára*),
 Talán bizon, kedves rózsám,
 Tē vágy a gázdájá?

3. - Gázdájá nem vágyok,
 Neveléje vágyok.
 Talán bizon, kedves rózsám,
 Én a tiéd vágyok?

4. Esik essé, esik,
 Kis pejlovam ázik.
 Mēgfogom a kántár szárát,
 Csák a kezem fázik.

A, B: Péter Pálné Szurap Ilona (76, 80) Kiss L. – Sturcz J., 1969; Bodor A. – Bodor G., 1972

Az új stílushoz hasonló, kupolás (emelkedő) dallamvonalú, de nem visszatérő szerkezetű dallam. Kis szótagszámú, ötfokú fordulatokban bővelkedő dallam. Hangneme plagális, fríg. Rokonságban van a – valószínűleg szlovák eredetű – jellemzően Bogár Imre balladadallammal.

48.

Parlando ♩ = 68

1. En - nek az asz - szon - nak

Ti - zén - két lá - nya vót,

A ti - zén - ket - te - dik

Dá - ri I - lon - ka vót.

2. - Ilonkām, Ilonkām,
Mi ennek az oka,
Zöld selēmruhádnak,
Hosszi a hátúja?

3. - Szabó nem jó szábtá,
Váró nem jó vartá.
Verje még az Isten,
Áki elrontottá!

Péter Pálné Szurap Ilona (80)

Bodor A. – Tripolsky G., 1972

A *Szégyenbe esett lány* balladát szokatlan módon a rendszerint Bogár Imre balladájához kötődő dallam egy változatára dalolja.

49.

♩ = 176

The musical score consists of three staves of music in G minor (one flat). The first staff begins with a repeat sign and contains a melodic line with eighth and sixteenth notes. Below the first staff is the instruction *(Zenekar)*. The second and third staves continue the melodic line. At the end of the third staff, there is a dynamic marking *f.* followed by a single note on a treble clef staff.

Brúnyai János zenekara (hegedű, harmonika,
tamburakontra, nagybőgő)

Martin Gy. – Vásárhelyi L., 1969

Friss csárdás, táncolás közbeni felvétel. Kupolás, AABA szerkezetű dallam, szövege ismeretlen.

■■■

50.

♩ = 145-180

(Zenekar)

ossia

Brúnyai János zenekara (hegedű, harmonika,
tamburakontra, nagybőgő)

Martin Gy. – Vásárhelyi L., 1969

Friss csárdás, táncolás közbeni felvétel. A dallam *Madocsai szögény csárdás frisse* névvel ismert a néptáncmozgalomban.

■■■

51.

♩ = 115

Hej, má - dár, má - dár, ci - nē - ge - má - dár,
(Ej)

1) Áb - lá - kom - bá szāl - jāl, ked - ves vi - o - lām!
2)

1) 2)
B: ossia B: ossia

A: – A nyoszolólányokat szédte ki az ásztál megí' az öreg véféj. Menyasszonytānc elétt vót. És akkor ő mindēn egyes-egyes lānt kiszēdet' az áasztāl megil ezzel a nótával.

B: – A öreg véfény a ujjā kezé tette a gyērtyāt. Ésszeszorítottā, égve vót. Hārom gyērtyā. Odāt a lány elé.

Égy kézzel kérte ki – fogta el a lānt –, és ákkó ezt a nótāt húztāk. Ákkó éggyet fordút vele, és ákkó átádtā.

C: A rezesbanda két dallam után kvinttel feljebb vitte, majd ismét lent.

A: Sóta Mihály (58)

Király E., 1964

B: Antalovics Mihályné Deák Verona (75)

Marásek G. – Silling I., 1981

C: KPSME énekcsortja és fúvószenekara

Marásek G., 1989

Dallamtípus: MNT VII. XXII. típus.

Menyasszonyfektetés, a nyoszolyólányok (druzsicskák) kikérése tánra. Az északi dialektus menyasszonytāncának féldallama (MNT III/A: 646–724.). Ilyen formában is él a népi gyakorlatban. Teljes dallama dūr kvintváltó, melyet Kodály Zoltán *Háry János* című daljátékában is feldolgozott. Akár teljes, akár alsó féldallam alakjában, a nyelvterület északi sávján fordul elő Nyitrától Beregig.

52.

♩ = 100

Tót lányt el - vē - szék,
É dó - go - zik, én még ál - szok,
Es - te el - ve - rēm!

A: Guzsvány Mihályné Jánosi Verona (65),

Silling István (50)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

B: KPSME énekcsoportja és fúvószenekara

Marások G., 1988

A sámlis vagy kisszéktánc néven ismert mutatványos szólótánc a bácskertesieknél csoportos férfitánc formájában él a színpadon. A dallam, amire a bácskertesiek a sámlis táncot járják – rövid hangszeres motívumokból kialakított dallam – megegyezik egy másik, sapkával járt ügyességi tánc, a kunszentmiklósi süveges tánc, azaz a kiskunhalasi takácstánc dallamával. Ősét *Heiducken Dantz* (hajdútánc) néven megtaláljuk az 1592-ből származó *Drezdai tabulatúrás könyv*ben is. *Ungarischer Auftzug* (Magyar induló) névvel bukkan fel pár évvel később (August Nörmiger gyűjteményében 1598-ban). Ezek a külföldi forrásokban megjelent táncok adnak hírt hajdani magyar táncmuzsikánkról, melyek szinte azonos formátípusuk alapján a leírásokkal együtt hajdútáncnak nevezhetők. Ezek az – alighanem dudával kísért – szilaj eszközös táncok Nyugaton egzotikus érdekességnek számítottak.

53.

♩ = 126

The musical score consists of four staves of music in G major (one sharp). The first staff begins with a repeat sign and contains a sequence of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The second staff continues with the same sequence of notes. The third and fourth staves contain a more complex rhythmic pattern of eighth notes, with some beamed together, and end with a double bar line and repeat dots.

(Zenekar)

T.f.

A single musical staff in G major (one sharp) containing a whole note chord consisting of G4, B4, and D5.

A dal szövege:

Elvesztettem zsebkendőmet, megvert anyám érte,
 Egy kis legény megtalálta, csókot adok érte.
 Szabad pénték, szabad szombat, szabad szappanyozni,
 Szabad az én galambomnak egy pár csókot adni.

KPSME énekcsoportja és fúvószenekara

Marások G., 1988

V.ö. *Apor-Lázár tance*. Kájoni-kódex 1634–1674.

54.

♩ = 126

(Zenekar)

54.B

1. Kuss ki, disz-nó, à bú-zā-ból, csak à fi-le lác-cik!

À gáz-dā-já à po-kol-bá ör-dö-gök-kel jác-cik!

B: 2. Hà jáz ördög idejönne, illepibe ténne,
Menné jobban sikítaná, anná jobban vinne!

3. Vinne, vinne, vinne, vinne, illepibe ténne,
Menné jobbán sikítaná, anná jobbán vinne!

A: KPSME énekcsoportja és zenekara

Marások G., 1988

B: Guzsvány Mihályné Jánosi Verona (65)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus III (D) /115, Járdányi-függelék: *A barátok, a barátok*

Vánkostánc. Kétsoros alak, kezdősorának zárлата kisterc. Ez a dunántúli forma. Dal-
lama régi rétegből való, kétsoros alakja csonka formának tekinthető. A változatok szö-
vegállománya általában mulatószöveg, lakodalmas, csúfoló vagy vígballada is lehet.

♩ = 160 55.

A kis tí - csék, a kis tí - csék hā - zā - sony - nyi kez - dött,

Ké - rē - ge - ti a kis légy: El - vĕn - né - lek, tē kis légy, hā ki - csi nem vol - nā'.¹⁾

- Hoz - zād mĕn - nék, tē tí - csék, hā gĕr - be nem vó - nā'.²⁾

Kész már ā szent ě - gyes - sĕg, szól - nak a mu - zsi - kāk,

2)
Tánc - rá ug - rott a má - jom, el - káp - tá a puj - kát.

Szó - má - szá - lon he - ge - díz - nek, si - té - lá - pā - ton bé - géz - nek,

3)
Szú - nyog - ti - dét any - nyit fész - tek, ab - bol e - le - get nem ét - tek.

Típ - ték, szág - gát - tāk, egy - más feji - hé vág - dos - tāk!

1) 2) 3)
ossia ossia ossia

A, B: Péter Pálné Szurap Ilona (76, 80) Kiss L. – Sturcz J., 1969; Bodor A. – Bodor G., 1972

Dallamtípus: Típuskatalógus III (D) /115., Járdányi-függelék: *A barátok, a barátok*

Nem ötfokú kanásztánc ritmusú táncdallam, melyet az énekes szabadon variálgat, végül sorpárokban rögzül kvint- és alaphangú zárlatok váltogatásával. Funkciója valószínűleg lakodalmas vagy tánc. Állatok szerepeltetése emberi viszonyokban Európa-szerte ismert téma különféle megfogalmazásban. A nemzeti megoldások között nincs összefüggés. Minden nyelv a sajátos adottságaihoz és a különféle állatnevek ritmikai lehetőségeihez igazodik. Legkorábbi feljegyzése 1870–71.

56.

$\text{♩} = 100$

1. Jaj, de szé- pen süt az ő - szi nap su - ga - ra,
Az a - ra - di vár - tőm - lőc - nek ab - la - ká - ra.
Szán - ja is a ti - zen - há - rom hős ma - gyar vi - téz,
Ki a tőm - lőc fe - ne - kén a ha - lál - ra kész.

2. Elitették sorba mind a tizenháromat,
Szóttek-fontak a nyakukba ezer vádat,
Elnevezték felségsértő pártütőknek,
Hogy a magyar szabadságért harcra keltek.
3. Uramfia, az ítélet akasztófa,
Mintha gyáva utonállók lettünk volna,
Mintha méltók nem volnánk egy lövésre,
Katonákhoz, férfiakhoz illő végre.
4. Nyílik már a börtönajtó vaszavárja:
– Jertek, jertek, hű magyarok, a halálra,
Búcsúzzatok el egymástól mindörökre,
Úgy mënjetek, úgy szálljatok jobb életre!

5. Ki is jöttek vérző szívvel, haloványan,
Elbúcsúztak egy-két szóval, katonásan:
– Gyerünk, pajtás, az Istenhez fel az égbe,
Hadd fordítsa szemeit a magyar népre!
6. Jaj, de boldog, kit előre neveznek meg,
Hogy a halált legelőször ő lelé meg.
Jaj, de bezzeg, kit végsőnek hagynak hátra,
Hogy bajtársi szenvedését végiglátja.
7. Damjanicsot hagyták végsé vértanúnak,
Bár előtte állott mindig a csatának.
Kegyetlenül haragszik rá minden német,
Számталanszor végigverte ökelméket.
8. Ott ál köztük mankójára támaszkodva,
Mint egy illő félbevágott templomtornya,
Mint egy tigris, mej vas mögé vagyon zárva,
Inderkedő gyermeksereg játékára.
9. Mэгállott az akasztófa közelébe,
Megölelte, megcsókolta keservébe:
– Isten hozzád, szabadságunk függő fája!
Rajtad halok meg hazámér nemsokára.
10. Sűrög-forog már a hóhér a kötéllel,
Számolni egy hős magyarnak életével,
Damjanics így kiált fel nyugalmból:
Vigyázz, hóhér, fel ne borzazd a szakállam!
11. Aradi vár, aradi vár, halál völgye,
Híres magyar hőseinknek temetője,
Viruljon a környékeden sírvirágok,
Felejtethetlen legyen az ő haláluk!

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (B) /106d

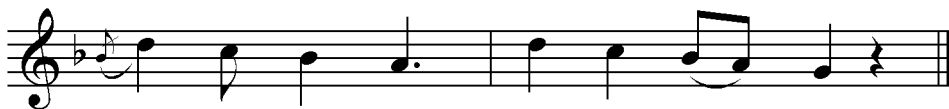
A XVIII–XIX. század fordulójától kezdve igen népszerű, különváltan fixálódott altípusokban élő dallamcsoport. Közös bennük az első két sor magját alkotó motívum. Jelen altípus már a XIX. század elején politikai dal (PHÁ: *Mars! siess hazádba vissza, kis seregem!* Napóleon-csúfoló). A mai népi gyakorlatban általában az 1849-es aradi vértanúkról szóló műszöveggel.

57.

Rubato ♩ = 94

1. Fel - tá - madt Krisz - tus e na - pon! Al - le - lu - ja!

Há - la lé - gyen az Is - ten - nek.

2. Hogy min - den em - ber ví - gad - jon! Al - le - lu - ja!

Há - la lé - gyen az Is - ten - nek!

3. Értünk halált s kínt szenvedett. Alleluja!
Hála légyen az Istennek!
4. S megváltott minden lelkeket. Alleluja!
Hála légyen az Istennek!

5. Mennek a szent nők sírjához. Alleluja!
Hála legyen az Istennek!

– *Ez a szöveg nem az, amit régén énekétünk. Még van változtatva. Bént a templombá ezt éneklik. Gyönyörű szép ünnep. Úrnapra is, feltámadásra is. Bént a trombitások. Templom kéri is.*

A: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

B: Silling Mihályné Bazsantik Erzsébet (65)

Csizmadia A. – Juhász Gy. – Németh I., 2013

Dallamtípus: Típuskatalógus II/22., ÉE 99., Hozsanna 87.

Ugor réteg. Valószínűleg a siratóstílushoz kell sorolni nevezetes húsvéti énekünknek, a *Surrexit Christus hodiéne*k általánosan elterjedt dallamát. Az egész nyelvterületről gyűjtött mai népi alakok teljesen egységesen a kvintről kezdődnek. A legkorábbi feljegyzések XVI. századiak. Azóta ezzel a szöveggel folyamatosan dokumentált, és húsvéti főéneknek számít.

58.

♩ = 82

1. Ó, é - des meg - vál - tóm, ne nézd bí - ne - ji - met,

Sok el - le - ned va - ló cse - le - ke - de - ti - met,

Id - vös - sé - gem á - rát, te - kintsd ér - de - mi - det!

Jőjj el, Jé - zus Krisz - tus, vedd hoz - zád lel - ke - met!

ossia ossia ossia C, D: ossia ossia

2. Igazságod szerint ne ítélj meg engem,
Nem talál kegyelmet magán én érdemem.
Nem lehet kíviled soha üdvössége.
Jőjj el, Jézus Krisztus, édes reménységem!
3. Az ítélet napján állítas' jobbra
Testemet, mejjet majd betesznek a sírba.
Az áldottak között legyek én is számban!
Jőjj el, Jézus Krisztus, idvösségem ára!

4. Elvégeztem immár pájafutásomat,
E világon való zarándoklásomat.
Hitem megtartottam, igaz vallásomat.
Jöjj el, Jézus Krisztus, add meg koronámat!
 5. Nincsen egyéb hátra: fogjátok testemet!
Az Úrnak megadtam immár a lelkemet.
Adjátok a földnek hideg tetemimet,
Mennyben örvideni kívánom lelkemet!
- B, D:**
1. Hozzátok kiáltok, ó, keresztény hívek,
Kik még élék váttok, titeket most kérlek:
Én szegény lelkemért most esedeztetek,
Hogy én is értetek mennyben könyörögjek!
 2. Szomorú példamban előttetek állok,
Kit szemetek élét' sötét gyászban vágycok.
Azért végórámon hozzátok fordulok:
A nagy Úristentől szabadulást (*segítségét*) várok.
 3. Istenhez könyörgést, bár egy Miatyánkot,
Én bínés lelkemért kedvessen nyújtsatok,
Hogy én nagy kínoctol, purgatóriomtól
Szabadult lehessenek a kegyetlen kíntól!
 4. Én is tiértetek fogok könyörögni,
Sohá meg nem szűnöm az Istent dicsérni,
Csak a nagy Úristen engemet mentsen ki
A kínból (*kíntól*), és adja szent országát nézni!
- C:**
1. Én édes szülejem, engem mért sirattok,
És nedves orcával, bús szívvel mért vagytok?
Rejám borulással felettem jajgattok,
Hidegilt testemet ti ápolgassátok.

2. Színjék siralmatok, viduljon szívetek,
Most itt és Istennél vagyok a tietek.
Nem sok ide múlva ti is ide jöttök,
Csak istenes legyen a ti életetek!
3. Ó, én édesatyám, hát megcsendesedjél,
Szívedben bánáttal rajtam ne törődjél!
Zokogó sírástol szívedben megszínjél,
Keseriségedtől te megkönnyebiljél!

- E: 1. Hozzátok mennyei kiráji székből,
Bűnös hívek, jöttem buzgó szerelmemből.
Jöttem Szent Atyámnak kegyes tetszéséből,
És a Szentléleknek egyes értelméből.
2. Jöttem, hogy e világ adófizetője
Leszek Szent Atyámnak, békesség szerzője.
Amint a próféták felőlem szólának,
Leszek megrontója ördög hatalmának.
 3. Értetek születtem Júda Betlehemben,
Célom szerint lévén már Jeruzsálemben.
Az ótörvény hejett új törvényt szerzettem,
A végső vacsorát ottan elvégeztem.

A, B: Gábor József (92, 71)

Bodor A., 1990; Kiss L. – Sturcz J., 1969

C, D: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

E: Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: Típuskatalógus II/3., ÉE 341., Hozsanna 247.

Ugor réteg. Az egész nyelvterületen ismert, egyik legelterjedtebb halottasénekünk, egyben kiváló példája egy népzenei stílus asszimiláló erejének. A dallamfejlődés kiindulópontja ugyanis egy fríg dallam. Ebben az alakban jegyzi fel a XVII. században az *Eperjesi graduál* és a *Cantus Catholici*, valószínűleg német jövevény dallamként. *Cur mundus militat* – *Mit bízik a világ* szöveggel és dúr tonalitásban a német forrásban. A közgyakor-

lat a dallam második sorát megváltoztatva a siratóstílus szellemében formálta át. Általános a 12 szótagos alakja. Virrasztó.

59.

$\text{♩} = 110$

1. Kö - rül - né - zém má - gám, tet - szik ez a köz - ség.

Lé - szék én it' kán - tor, ván - nák szép mē - nyecs - kék!

2. Rövid a szoknyája,
Fehérlik a lábá,
A dalos kántornak
A szémit szurkája.

Guzsvány Gáspárné Buják Verona (71)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

Az előző halottasénekünk 1. és 4. sorából lerövidült alak. Paródia, az új kántornak énekeltek.

60.

Parlando $\text{♩} = 126$

4. Ked - ves fe - le - sé - gem, Gë - dë - le - i Sá - ra!

Nem visz - lek el töb - bet ti - te - li vá - sár - ra.

ossia ossia

1. Nem látott a világ soha ilyen csodát!
Nohát, még a kenderáztatóba is belehal az ember!
2. Éltében a vizet hasztalan mellézte,
Bidës kenderlének len felette gyézte.
3. Háborog a hullám az életnek taván,
Vágtat jó Kis Péter a Szent Mihál lován.
4. *(A kotta alatt a versszak.)*
5. A faluban mostan dëglenek a hízók,
Ide hallgassatok, ti Istenbe bízók!
6. Dëglët disznóbol az asszon szappant csinál,
Ét pedig ërdëgnek *(angyalnak)* elvitte a halál.

A: Veszely Istvánné Fridrik Mária (60)
B: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (79)

Péter M., 1981
Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

Dallama siratóból keletkezett koldusénekre emlékeztet. Az 58. halottasénekünk 1. és 4. sorából lerövidült alak. Paródia.

61.

Parlando ♩ = 86

1. Víg vá - gyok én, ne sír - já - tok, sze - rel - mes szi - lé - jím!

Ke - gyés szi - zek, meg - holt szen - tek, im - már mint tār - sá - jím.

Ti - te - ket is i - de vár - lák, lesz - tek kö - ve - té - jím.

2. Ázon, tudom, siránkoztok, hogyhá éltem volna,
Éregségtek vígassága há lehettem volna,
Házasságom örömét is láthattátok volna.
3. De énnékem az Úr Jézus mennyeyi jegyesem,
Övé vágyok, ő az enyém, ő gyönyöríségem,
Unhátátlán mi szerelmink, nincs ot' bú s félelem.
4. Ángyaloknak szépségejit ő felilháládja,
Ennek senki szép termetét meg nem gondolhátja,
Országának ékességét nyelv ki nem mondhátja.

Dallamtípus: Típuskatalógus III(G)/165.

ABC sorszerkezetű, XVI–XVII. századi énekeskönyvekben is előforduló virrasztó, fiatal leány virrasztásakor énekeltek. Középkori gregorián dallamból kialakult XVII. századi halottasének.

62.

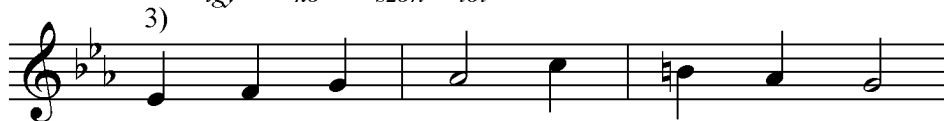
Parlando ♩ = 91

1. Ó, fé - nyes - sé - ges, szép haj - nal,

Kit szé - pen kö - szönt az an - gyal:
 így kö - szön - töt'

3) Üd - vöz légy tel - jes ma - laszt - tal!

An - nak leg - szébb al - kot - má - nya.
 A Szent - lé - lek ma - laszt - já - val.

C: ossia

2. vsz.

B, C: ossia

B

2. Dicsőséges Szűz Mária,
Atyaistennek leánya
És Szentléleknek mátkája,
Annak legszebb alkotmánya.

3. Jézus Krisztusnak szent anyja...
– *Nem... Nehéz ének. Nehéz dallama van.*

C: Dicsőséges Szent Annának
Jesse ágán bimbó támadt.
Háromat hull majd mennyből rája,
A Szentlélek malasztjával.

A: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (79)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

B, C: Pető Györgyné Asztalos Erzsébet (77)

Bodor A., 1990

Dallamtípus: Típuskatalógus III/186., ÉE 18., Hozsanna 11.

Késő középkorra visszamenő, a népszokás és a vallási népének területeit összekötő, talán legjellemzőbb dallamtípusunk. A dallam legrégebb magyarországi feljegyzése az 1651-es *Cantus Catholicus*ben található. A mai népi adatok egy része egyházi ének funkcióban őrzi, míg más esetekben világi szokásfunkcióban: éjjeliőrök hirdetőénekeként került a gyűjtők szeme elé. Frig zárlatú.

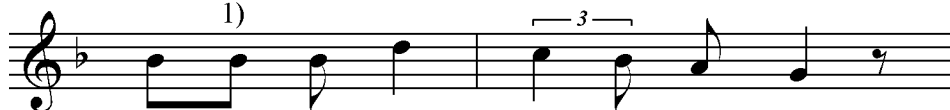

63.

Poco rubato ♩ = 77

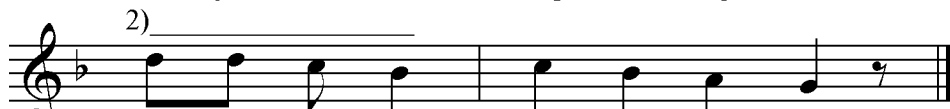
Ó, milj szép az ár - tat - lan - ság,

Mit kö - vet ö - rök bol - dog - ság.

Jól jár - tál, te szép vi - rág - szál,

Mert nagy ö - röm - re ju - tot - tál.

ossia C: ossia

B, D:

5. Ezt en - ged - je mēg az Úr - is - ten, nyu - god - jon bé - kes - sēg - ben!

Nyu - god - jon mind - ő - rök - ké. Ám - men!

- B, D: 1. Hallgasd meg, keresztény lélek,
Amiket itten szemlélek,
Hogy a halál minő léssen,
Őneki senki se higgyen.
2. Vegyen példát, ki most hallja,
Miként (*Midón*) léssen állapotja.
Ma vagy holnap még meghalhatsz,
Sehol tőle el nem bújhatsz.
3. Nincsen őellene fegyver,
Mert mindeneket földhöz ver,
Legyen bár az patikaszer,
Az sem használ, utóbb megnyer.
4. Zárjátok be koporsómat,
Én örökös hajlékomat!
Ott lesz nékem aluvásom,
És örökös nyugovásom.
5. Ezt engedje még az Úristen,
Nyugodjon békességben!
Nyugodjon mindörökké! Ammen!

Fontányiné csak a 3. versszak felétől énekl.

- C: 1. Azt álmodtam az éjszaka:
Nagy kést szúrtak a torkomba.
Rám rohantak az éhesek,
Mert gondolták, hogy nem leszek.
2. Isten veled, kukorica,
Maradj hát a fijajimra!
Ti azokból jól égyeték,
Hogy nagyokra nyévekédjeték!

– *Mikó lészúrták a disznót. Ákkó az öreg mindjā adaāt (Molnár Lérinc) egy butellā pālinkāvā, és azt is mēgmondta, hogyhá nem szopjuk, ákkó nem lehet belile inni.*

A: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

B: Fontányi Jánosné Kiss Mária (74)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

C: Guzsvány Gáspárné Buják Verona (53)

Silling I., 1982

D: Krajcárka népdalkör

Bodor A., 2006

Dallamtípus: Típuskatalógus III (G) 174. b, ÉE 342.

A XVI. századtól kezdve folyamatosan élő, gazdagon variált halottas dallam. Főszövege a régi énekkönyvekben szereplő *Seregeknek szent Istene*. Az A és B változat régi temetési ének, ma már nemigen divatos. A C változat disznóbúcsúztató.

64.

Parlando $\text{♩} = 73$

1. Ments meg en - gem, U - ram, az ë - rök ha - lál - tol,

À - má ret - te - ne - tës ná - pon min - den báj - tol!

Mi - dén az ég és föld meg fog - nak in - dul - ni,

(S) el - jösz à vi - lā - got lān - gok - bān í - tél - ni.

ossia B: ossia

2. Reszked minden tágom, borzadok és félek,
Földi pājāt végzet' szegény, bűnös lélek.
Félek a naptól, mej vizsgálni fog, dúlni,
Midón az ég és föld meg fognak indulni.

3. Ó, adj, Uram, örök nyugalmat neki!
Örök világosság fényeskedjék neki!
Hogy trónusod kéri é udvárolhasson,
Téged, boldogítót, örökké áldhasson!

*Adj, Uram, érök nyugalmat neki, és az elenyészhetetlen világosság fényeskedjék neki!
Ezt engedje az Úristen, nyugodjon békeességben! Nyugodjon mindörökké! Ámmen!*

A: Dobó Orbánné Brúnyai Katalin (76)

Bodor A., 1990

B: Fontányi Jánosné Kiss Mária (74)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: ÉE 340., Hozsanna 243.

A *Libera me Domine* Zsasskovszky-féle parafrázisa. Az egyház responzóriuménekének verses feldolgozása. Mise után, temetéskor, halottak napján éneklük.

65.

Rubato ♩ = 80

1)

1. Dí - csér - tes - sék, Jé - zus Krisz - tus, adj jó éj - sza - kát!

2)

Add meg a te hí - ve - id - nek meny - or - szág szép haj - na - lát!

1)

Refrén: Míg fel - jön a pi - ros haj - nal, Vi - gyáz - zon ránk az ér - an - gyal,

é - gi ka - rok - kál!

Szűz Má - ri - a kild - je hoz - zánk ér - zé - án - gyá - lát,

2)

Ó, adj, Jé - zus, mind - nyā - junk - nāk csen - des, bol - dog éj - sza - kát!

1) 2)

A: ossia ossia

2. Ádjon Isten jó éjszakát a fārdtáknák!
À mennyei szent āngyalok hozzānak szép ālmokat!
Refrén
3. Nyugodni tēr fārdt testink te szent nevedbe.
Nāpi foglalkozāsunkāt, ó, ād' lelkink idvére!
Refrén
4. Végre, hā ā temetébe vetik āgyunkāt,
És ā hideg sír ölébe ālusszuk mēl' ālmunkat.
A sírnak rideg ölébe ālusszuk víg ālmunkat.
Refrén
5. Hogy a dicsé, szép reggelēn fēlvirradhāssunk,
Hogyba dicső, szép reggelre feltāmadhatunk,
És a fényēs āngyalokkal tégedet imādhāssunk!
Refrén

A: Dobó Orbánné Brúnyai Katalin (76)

Bodor A., 1990

B: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

C: Pető Györgyné Asztalos Erzsébet (77)

Bodor A., 1990

D: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

E: Silling Mihályné Bazsantik Erzsébet (65)

Csizmadia A. – Juhász Gy. – Németh I., 2013

Esti ének. Kanásztānc ritmusú, refrénes, moll pentachord dallam. Mindenütt ismerik különféle vallásos szövegekkel. Kupuszinán a Szent Család-járás búcsúzó éneke.

66.

Rubato ♩ = 84

1. Szent ol - va - sót el - vé - gez - tük.

Má - ri - a, té - ge - det ké - rünk,

Vedd ked - ves - sen hí - ve - id - nek

Buz - gó - sá - gát né - pe - id - nek!

3. vsz.

2. Midőn az olvasót mondjuk,
Rózsákból koszorút fonunk.
Azzal téged, ó, Mária,
Tisztelünk, Jézus szent anyja.

3. Legszeb' rózsa vagy, Mária,
Tisztaságnak lilijoma!
Mint rózsa, nyíjj a szívünkben,
És Jézussal légy elménkben!

– A rózsafűzér után ez az első ének. Szép ének. Ez után a Szent Család litániáját végé-
zük. Tíz Szent Család-i éneket – mind szédtem össze –, ádvéni éneket is. (Például: Le-
borulunk képed előtt, Dicsőséges Szent Család [l,l,mr mrdt,/ l,t,dr dt,l], vagy Elvé-

geztük immár a szent imánk [dt,dr mr/dt, l,s,].) *A plébános osztja ki a szentképeket a vezetéknek. Elésszé be ké vinni hozzá, ma nálunk van.*

Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

XVII. századi Mária-antifona (*Mennyországna királynéja*) változata.

67.

$\text{♩} = 70$

1. Bet - le - hem - nek pusz - tá - já - ban,
Pász - to - rok vi - gyá - za - tá - ban
Nagy ö - rö - met hir - de - tek,
hir - det - nek,
Mert a bar - mok paj - tá - já - ban,
Ö - kör, sza - már já - szo - já - ban
Üd - vö - zí - tónk szü - le - tett.

2. Eljött, úgymond, a Mes'ias,
 Kit jövendölt a Szentírás,
 Sírt a kemény hidegben.
Íl nagy, kemény hidegben.
 Szállást nem talált magának,
 Inkább rendelték azt másnak
Sziletett kis Jézuskánknak
 Az egész Betlehemben.

3. A paloták főrendekkel
 Megteltek nagy emberekkel,
 Nincs maradás Mes'iasnak.
 Megszállták a főházakat
 És a vendégfogadókat,
 Nincs heje a Jézusnak.

B, C: 3. Ó, te József, mit gondoltál,
 Hogy istállót választottál
 Íl nagy, kemény hidegben?
 Szállj be hozzánk Máriával,
 Sziletett kis Jézuskával!
 Lakjatok mi szívünkben!

A: Buják Mihály (75), Gábor József (71)
 B: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)
 C: Pető Györgyné Asztalos Erzsébet (77)

Kiss L. – Sturcz J., 1969
 Kiss L. – Sturcz J., 1969
 Bodor A., 1990

Hatsoros, AABCCB szerkezetű karácsonyi ének. XVIII. századi népének, mely az újabb énekeskönyvekben már nem szerepel. Moldva kivételével mindenütt ismerik.

68.

♩ = 81

The musical notation consists of two staves in G major (one sharp). The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody is: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), B4-A4 (beamed eighth notes), G4 (quarter), F#4 (quarter), E4 (quarter), D4 (half). The second staff has the same key signature and clef. The melody is: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), B4-A4 (beamed eighth notes), G4 (quarter), F#4 (quarter), E4 (quarter), D4 (half). The lyrics are written below the notes.

1. Bet - le - hem - nek vā - ros - ká - já

Sok ven - dég - gel vān te - le.

El - jét' Jó - zsef Mā - ri - jā - vāl,
Mār nem fér - het - tek be - le.

2. Keresvén hejt házrol házra,
De é sehol nem tálált,
Hánem kint, a város szélén
Egy ros' istálóba szál't.
3. It' kezdédet' Mārijának
À legelsé bānátá.
Elszāmlālvān szent nāpjāit,
Józsefhez imígy szólá:
4. Én Józsefem, készíts hejet
Itten a rossz jāszojbā,
Hā a kemény szívíjekné
Nem fértink a városba!
5. Itt az órá, egek urá,
Lāsd, a fēldēn sírdogāl!
Hull a kēnyye, egek gyēngye,
Szent orcājān fojdogāl.
6. Szent kezejit főlemelvén
Nézd, hozzām mint kéredzik!
Szíz emlémet neki adom,
Tālān májd megelégszik.

– Nagyon szerettem ezeket!

Szikora Istvánné Koleszár Mária (75)

Bodor A., 1990

Karácsonyi ének.

69.

♩ = 78

1. Nagy ë - rëm van az e - gek - ben,

Jesz - sze tör - zsen, Ná - zá - ret - ben.

Bim - bó tá - madt ma haj - nal - ba,

Föld cso - dá - ja lesz ez maj - dan.

2. Anna asszony kis kertjében
Fejledez a bimbó szépen.
Mézhármát hul' mennyből rája,
Á malásztok édes árja.

3. Rózsafa lesz májod belőle,
Illatot nyer ég s föld tőle.
Isten kiseded bánkájá
Fut sietve árnyékába.

4. Sohã nem hull le virágã,
Megmentãd szűz tisztaságã.

Lesz tövisse, lesz fájdalmã,
Fájdalomnak é lesz anyjã.

5. Ez egyetlen kis bimbóban
Egy virágkert, egy tavasz vãn.
Egy méztenger rejlik benne,
Nagy jóságã, nagy szerelme.

6. A Szentlélek szíz galambja
Megnyugszik szent keggyel rájtã.
Szép tavassza' hogyhã fordul,
Emlőjéből szíz méz csordul.

Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

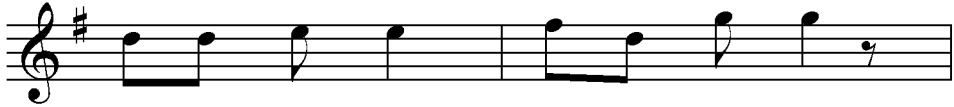
70.

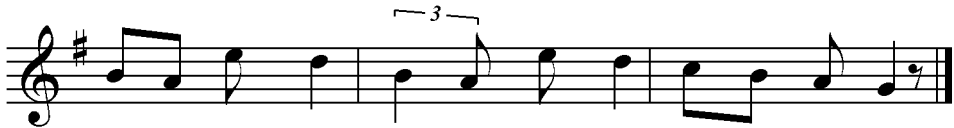
1. Bet-le-hem-nek kis vā-ro-sá, siss ki tā-jān, á-ra-nyos nāp!

Ot' baj-ló-dik egy szép bā-rāny a jā-szolj-bān, szé-nā, szāl-mān.

Refrén: Hi-deg āz éj, ā nāp nem sit,

Fó-ró csók-kāl, só-hā-jok-kāl me-len-ges-sik!

2. Hogy eljēt' āz idé telje, āz ātyānāk nāgy szerelme
Fijāt hozzānk lekildōtte. Ember'ē let' egyszilōttje.
Refrén

3. Mért nem nālunk nem szilettél? Nem kínoznā ā hideg tél!
Ādtunk volnā szāl'āst néktek, nem úgy, miképp tik lennéték.
Refrén

– Jó vān?

Pető Györgyné Asztalos Erzsébet (77)

Bodor A., 1990

Dallamtípus: ÉE 171., Hozsanna 136.

Négysoros, refrénes, XVIII. századi karácsonyi ének.

71.

$\text{♩} = 85$

1) 2)

1) 2)

1. Jé - zu - som - nak ke - gyel - mé - böl már el - ér - tem vé - ge - met,

2) 1)

Vég - he - tet - len ér - de - mé - böl vá - rom üd - vös - sé - ge - met.

Refrén: Is - te - nem, Is - te - nem, ki vol - tál min - de - nem,

3)

Kö - nyö - rülj én lel - ke - men!

1) 2) 3)

ossia D: ossia G: ossia

A, B, E: 2. Amíg éltem e világban, benned bíztam, Istenem,
Mindentemű dolgaimba csak Te voltál mindenem.

Refrén

3. Ó, ne nézzed a gyarlóság bínös ballépéseit,
Hanem a Te Szent Fijádnak végtelen érdemeit!

Refrén

4. Ádd, hogy Krisztust, az örök fényt én is láthassam veled,
És a Szentlélekkel együtt áldjam istenségedet!
Refrén

C, F: 1. Szenvedé Jézus szívének kiömlé, piros vére
Mennyei harmatként hulljon a kínlódók lelkére!
Kik bíniket bánva szenvednek rabságban,
A purgatóriumban.

2. A bintetés lángtengerét, amejben ék szenvednek,
Oltsa el megmérhetetlen, kényerilé kegyelmed!
Szintesz haragodat, enyhítsd fájdalmikat,
Oltsd el tízlángjukát!
Oltsad el tízlángjukat!

D, H: 1. Gyászkoporsómhoz jőjjetek, most vagyok közöttetek!
Hites társam, gyermekeim, elbúcsúszom tőletek,
Mert már nemsokára készülök sírágyba.
Itt hagylak árvaságra.

2. Kedves párom, tudom, hogy fáj a te szived érettem,
Kivel csendes boldogságban nagyon sok évet éltem.
De a halál mérge szívünket széttépte,
Jutottál özvegységre.

D: 3. Nem az életét sajnálom, hogy azt most el kél' hágnom,
Szívemet az szomorítja, hogy téled el kél' vālnom.
Hogy sohāsēm lātłāk, nem vígāsztālhlātłāk,
Gyötörnek a fājdālmāk.

4. Āldāst kérek rād az égből, hogy gondomāt viseltesd,
Hogy nem kél' az āpolgātās, nem szenvedék én tēbbet.
Hogyhá sértettelek, ó, kérlek, bocsāsš meg!
Ēn sírvā el nem megyek.

5. Gyermekeim, nő sírjátok, könnyetek se öntsétek,
Amíg a sírhánt rējāmhul', végāldásom vigyéték!
Legyetek boldogok, szelidek, boldogok,
Áldás szāl'jon rējātok!
 6. Szereté, jó anyātokat szeretetben tártsátok,
Bānatos özvegységében őtet vígāsztāl'játok!
Végszāvām ezt mondja gyászos sírhālombā,
Megyek sötét sírombā.
 7. Ó, rokonim, testvérjeim, bārātāim, szomszédim
(*Megakad, nem folytatja tovább.*)
- G: 1.** A koporsó hideg, sötét, de nincs benne szenvedés.
Megszűnnek itt bú és vágyak, emésztő gond, rettegés,
Mert a koporsóban túlvilági csend van,
Nem hat oda földi zaj.
2. Végy hát búcsút e világtól, te, kiért itt kesergünk,
Ne zavarja szendergésed szívet rázó keservünk!
Isten, ki teremtett, hívot' el tégedet
Tőlünk, kik úgy kesergünk.

H: – *Ojan, mint a búcsúztató. Éregápāmmal égyszēr-kétszēr elmēntem. Mosmā úgy rām kápták, hogy mindēn ēgyes halotthó ēngēm hínák. Nem kérék sēmmit, de vān, āki elére ād. Még hāzākānā vót, nem is kērtem. Jēzusomnāk kegyelmébél – ezt kēzēsēn tudjā ā nép. Külōnben ēnekelve mondja, diktālja az első sort, utāna a többiek ismētelve ēneklük.*

A: Dobó Orbánné Brúnyai Katalin (76)

Bodor A., 1990

B, C, D: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

E, F, G, H: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: ÉE 344.

Halottasének. Gyázmise végén és virrasztáskor éneklük.

♩ = 112

1. Az i - gaz Mes' - i - jás el - jöt' már,
Sok - fé - le cso - dá - kat ér - tünk tett:

A vi - zet is bor - rá tet - te, a nász - né - pet ven - dé - gel - te

Ká - nán meny - nyeg - ző - ben.

2. Egy nagy lakodalmat hirdettek,
Jézust is elhítták vendégnek.
Őt követték tanítványi, mind a tyúkot a fiai
Kánán mennyegzőben.
3. Az első tál ételt elhozták,
Jézust is azzal megkínálták.
Tetszett mindenben az étel, csak a borba vala vétek
Kánán mennyegzőben.
4. Szűz Mária midőn azt látta,
Fogyatkozásukat megszánta.
Mondá: - Fiam, boruk nincsen, azért semmi kedvük nincsen
Kánán mennyegzőben.
5. A Jézus, hogy vígságot tenne,
Szent anyja kérése meglenne,

Parancsolá meríteni, kútból hat vödret tölteni
Kánán mennyegzőben.

6. A szolgák nagy gyorsán siettek,
Kútból hat vödret megtöltöttek.
Jézus borrá változtatta, első csodáját mutatta
Kánán mennyegzőben.
7. A bort adják násznagy(nak) kezébe,
Hogy adja a vendég eléje.
Násznagy a bort megkóstolta, mindjárt vőllegényt szólítja
Kánán mennyegzőben.
8. - Minden ember, úgymond, elsőben
Jó bort ad a vendég elébe.
De te eddig a jót tartod, és az alábbvalót hozod
Kánán mennyegzőben.
9. Péter társaival vígan van,
Készönté poharát Andrással.
Meg se térlé a bajúszát, foy alá a torkán, száján
Kánán mennyegzőben.
10. Mátyás a poharat vigyázta,
Sokā készil, nehezen várja.
Jákob elél, hogy elkapja, szomjas torkán jól felhajtja
Kánán mennyegzőben.
11. Iskarélus, midőn azt látja,
Hogy étet senki nem kínálja,
Kapja kondért, hála azért, csak iszik a vőllegényért
Kánán mennyegzőben.
12. Simon Berta lánynak azt mondja:
- Télts kulacsot, jó lesz holnapra!

Mert a jó bor hamar elfogy, jó volna holnapra egy korty
Kánán mennyegzőben.

13. Adja Isten, mi is örüljünk,
Mikor lakodalmát hirdetünk!
Jó bor mellett, duda nélkül, bolond a tánc ugrás nélkül
Kánán mennyegzében.
14. Elment a Szíz Mária haza,
Szent Fia is elment utánna.
Gyerink mi is hát utánna, úgy vigadjunk mennyországba
Kánán mennyegzében.
15. Muzsikusok is megérkeztek,
A vendégnek kedvikre tettek.
Úgy mēgforgatták Magdolnát, mind elszórta kontyocskáját
Kánán mennyegzőben.
16. Dicsértessék Jézus szent neve,
És a Szűz Mária fönn mennyben,
Itt és a magas egekben, most és mindörökkén. Ammen!
Kánán mennyegzében.

Koleszár József (71)

Silling I., 1980

Dallamtípus: Típuskatalógus III (F)/143., MNT III/A 518–564.

A kánai menyegző közismert éneke dallammal együtt már a Kájoni-kódexben (1634–1671) megjelenik, mint a kánai menyegzőről szóló ének latin és magyar szöveggel, 16 strófában. Ugyanebben a kódexben a dallam egy másik szöveggel is szerepel (*A nyúl éneke*). Számos vallásos ponyvanyomtatványban forog közkézen ma is. A kissé tudálékos, de derűs népi hangvételre törekvő verzetet Kájoni eredetijét követi, ezért a gyűjtött változatok is viszonylag egységesek (MNT III/A: 518–564). A magyarokon kívül más népek is lakodalmasként ismerik azonos verstani szerkezetben, de eltérő dallamon. Legtöbb adatunk lakodalmi énekként került elő, de ez a szerepkör nem kizárólagos. Éneklük a kánai menyegző vasárnapján (vízkeresztet követő második vasárnap, itt valósággal el is játsszák), Mária kéz-

fogóján, templomban, kisbőjtben, halotti torokon, házi kilencedeken, disznótorokon stb. Néhány versszaka ivónótaként is elterjedt. A dallam szaffikus formájú, dúr hexachord terjedelmű, ha bővül, mixolid sorrá egészül, nem dúrrá (1-6 és 1-7 ambitus).

73.

$\text{♩} = 72$

1)

1. Üd - vöz - légy, drá - ga ki - rá - junk,

Sze - rel - mes é - des Jé - zu - sunk!

2)

Í - me, min - nyá - jan u - ra - lunk,

3)

Nagy kint lá - tó, szép Jé - zu - sunk.

1) 2) 3)

C: ossia C: ossia B: ossia

2. Szenvedésednek hejére
Pompával mész, mint a mézre.
Édes Jézus, nézz népedre,
Törüld vétkét, vid örömré!

3. Amikor számárra ültél,
Testünknek zablát vetettél,
Szeretettel minket néztél,
Hogy pokoltól megmentenél.

– Virágvasárnap, szent mise elé?’

- B:** 1. Kérlek, ó, emberi nemzet,
Hallgasd meg én beszédemet,
Hallgasd meg üdvözítődet,
Engem, a te teremtődöt!
2. Én teéretted születtem,
Érted e világra jöttem,
Mégis tőled megölettem,
Keresztfára ítéltettem.
3. Én éretted Szent Atyámat,
Elhagytam én országomat,
Elhagytam sok angyalimat,
Számptalan sok szolgálímat.
4. Én a Getszemáni-kertben
Érted voltam félelemben,
És borzasztó gyötrelmben
Nagy fájdalmak tengerében.
5. Szívem ot' igen dobogot',
A halál előttem forgot',
Véremtől a föld megázott,
Mint piros rózsa, úgy látszott.

– *Nagybőjtbe szoktuk énekelni. Mise élet'.*

- C:** 1. Hív társajim, ide jertek,
Akik velem kötöttétek
Sziz Mária koszorúját,
Az olvasó aranyláncát.
2. Én is Mária kertjének,
Olvasója égyletének
Voltam virága és tagja,
Égi rózsák ápolója.
3. Kezeim többé nem tartják
Sziz Mária olvasóját,
De ázt, mint legdrágáb' kincset,
Még a sírba is elviszem.
4. Társajim, ákik voltátok,
Lelkémért imádkoztatok!
Ó, mondjátok el fölöttem
A szent titkokat hejtettem!
5. Lelkem érzi szent örömmel,
Hogyha olvasó zengéssel
Kiséritek víg útjára,
Be fog jutni menyországba.
6. Koporsómon a fedelet
Olvasóval díszítétek,
Hosszú utamra az legyen
Mennyországba a vezérem.

7. Szemfödémil a virágok
Hádd legyenek a szent titkok,
Á koszorú keresztmen
Miatyánk, idvözlet legyen!

8. Az Isten dicséítése
Legyen a szívembe vésve,
Hogy elkészilve lépjek be
Boldogságos égi kertbe.

– Halottasének rózsafűzértag halálára.

A, B: Buják Mihály (75)
C: Gábor József (92)

Kiss L. – Sturcz J., 1969
Bodor A., 1990

XVIII. századi szép, lídes dallam. Halottasénekként, virágvasárnap és nagyböjtben is énekelték.

74.

♩ = 72

1. Nap - ja Is - ten ha - rag - já - nak,
Vé - gét ve - ti e vi - lát - nak,
E sza - vuk a pró - fé - ták - nak.

2. A szív tele rettegéssel
Lesz a bíró jövetével,
Hol kezdődik a számvétel.

4. Bámul természet és halál,
Hogy a földpor ember' é váll,
És a bíró elébe áll.

3. A trombitászó egyszerre
Lehat minden sírfenekre,
S kit-kit híl' ítélőszékre.

5. Az írot' könyv megnyitattik,
Mejben míglen foglaltatik,
Valami megbíráltatik.

– Mindenszenték, halottak napja, mikó a kántor... templomba még temetébe énekl.

Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (E) /310., Hozsanna 251. b

A *Dies irae* magyar nyelvű megfelelője. A legrégebb, XVII. századi feljegyzésekkel dokumentált magyar dallam, mely stílus szerint is a dallamcsoport régiesebb darabjai közé tartozik. Az altípusok eléggé szétágazók. Az énekeskönyvekben, s még gazdagabban a néphagyományban föllelhető változatok talán magának a latin sequentiadallamnak különféle szakaszaiból vezethetők le.

75.

$\text{♩} = 79$

1) Jáj, de szo - mo - rú hír, hogy mind el kell men - nünk,
Az e - le - veny test - böl mind por - rá kell len - nünk!
El nem ke - ril - het - jük, nem le - het mást ten - nünk,
Ha - lál - áb - rá - za - tot ma - gunk - ra kel' ven - nünk.

1)
B: ossia

2. Ifjúság, öregség itt nincs tekintetben,
Szépség, éktelenség egyforma a földben.
A nagy úr vagy törvény nem paráncsol ebben.
Bizony el kell mennink, nem lehet különben.
 3. A kiráji pálca hátalmát nem vehet,
Mind egy koldus botja, csak annyira mehet.
Az ügyész és más tiszt előbbre nem léphet,
Kit talán a halál még ma meg is téphet.
- B:**
1. Jaj, mej szomorú hír, hogy mind el kell menni,
Az eleven testből mind porrá kell lenni!
El nem kerülhetjük, nem lehet mást tenni,
Ha a halál ábrázatját magunkra kell venni.
 2. Ifjúság és vénség it' nincs tekintetben,
Szépség, éktelenség egyforma a földben.
A nagy úr vagy törvény nem paráncsol ebben.
Bizony el kell menni, nem lehet különben.
 3. A kiráji pálca hatalmat nem vehet,
Mint egy koldus botja, csak annyira mehet.
Az ügyész vagy más tiszt előbbre nem léphet,
Kit talán a halál még ma is meglephet.
 4. A földbe mindnyájan csak egyformák lesznek,
Férfiak, asszonyok, ha rothadást vesznek.
A festett színek is szintén rútak lesznek,
Hogy megtartassanak, arra szert nem tesznek.
 5. Legyen a koporsó aranyból, ezüsből,
Márványkő, kemény fa vagy egy darab szűrből,
Legyen a megholt test kiráji nagy vérből,
De csak földbe mégyen minden ez életből.

6. Egy esztendő múlva, ha holtat keresnek,
Igaz ábrázatját látják ott kevésnek.
A világos szemek, mert akkor beesnek,
A nyelvnek híre sincs, és más gyenge testnek.
7. Ó, irgalmas Jézus, légy nekink irgalmas,
Hogy a végső harcunk ne legyen ártalmas!
Inkább halál ellen legyen diadalmas,
Lelkünk boldogsága mennyekben jutalmas!

A: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (67)

Kiss L. – Janovics J. – Sturcz J., 1960

B: Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Virrasztó. Szép, régies dallam fríges zárlattal.

76.

Rubato ♩ = 84

1. Ví - gán zeng - je - tek, ci - tē - rāk, éj - fél i - de - jén,
Krisz - tus szü - le - té - se nāp - jā el - sé kez - de - tén!

Refrén: Hol ví - gād - nāk ān - gyā - lok, ě - ril - nek ā csil - lá - gok,
Hā - lát ki - jālt - nāk Is - ten - nek min - dēn āl - lá - tok.

2. Fényes angyal megjelenék a pásztoroknak
 Betlehemben születését a kis Jézusnak.
Refrén

A, B: Gábor József (71, 92)

Kiss L. – Sturcz J., 1969; Bodor A., 1990

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (D) /234.

A dallam XVII. századi népies táncdallam. Legkorábban a Vietórisz-kódexben találjuk meg szöveg nélkül (1680). Főleg karácsonyi köszöntőként szerepelt, de idős adatközlők szerint a templomban is énekelték az éjféli mise és a másnapi nagymise előtt. A sorismétléssel kezdődő pentachord dallam változatainak legtöbbje 3-3-4 kadenciájú, de előfordul 1-1-4-es formában is.

77.

♩ = 112

1) Jáj, Is - te - nēm, nē - kēm, nem tom, mi lét ěn - gēm,
 1) Hā - rom rěf pānt - li - ká mǎ' be nem ér ěn - gēm!
 De nem tu - dom, mi áz o - ká,
 2) Hogy be nem ér á pānt - li - ká.

1) 2)
 A, B, C: ossia C: ossia

2. Verje még az Isten a szomszédunk fiját!
Most jutot' eszembe, hogy egyszerű velem hált!
Tálán bizon az az oká,
Hogy be nem ér a pántliká.

A: Maros Pálné Szurap Ilona (51)

Kiss L., 1943

B, C, D: Péter Pálné Szurap Ilona (64, 76, 80)

Király E., 1956; Kiss L. – Sturcz J.,
1969; Bodor A. – Bodor G., 1972

Dallamának motivikája hasonló a Hozsanna 179. egyházi énekkel. A *Szégyenbe esett lány* balladájából a pántlikamotívum önálló dallá alakult.

78.

$\text{♩} = 84$

1. El - her - vad - tam, mint föl - di vi - rág,
El - hagy - lak már, mú - lan - dó vi - lág!
Ár - tat - lan ko - rom - ban el - me - gyek,
Az e - gek - nek vi - rá - ga le - szek.

2. Úr Jézus kebelén illatozom,
Az angyalokkal vígadozom.

Ki van tárva az ég számomra,
Annak leszek boldog lakója.

<p>3. Jézus Krisztus ártatlanságom,
Megkedvelte szép tisztaságom.
Eljegyezte magának lelkem.
Áldott jobbján rendeljen helet!</p>	<p>5. Ésszekulcsolt kézzel kéröm én,
Hogy végtelen kegyes Teremté
Öntse ki szent áldását rátok,
És adjon nektek boldogságot.</p>
<p>4. Ne sírjatok, jó atyám, anyám,
Kedves kis gyermeketek halálán!
(Megakad.)
Hogy Istennek szép ajándékot,
Az égnek is ángyált ádtatok.</p>	<p>6. Mij ragyogó fény vesz ma körül!
Boldogságban lelkem elmerül.
Áldot' légy, ó, hátalmás Isten,
Ki magádhoz felvettél. Ámmen!</p>

Gábor József (92)

Bodor A., 1990

Az idős templomi előénekes füzetéből olvas, nem is lát rendesen. A dallam és szöveg nehezen érthető. A dallam csak a 3. versszakban bontakozik ki. A negyedik versszaktól a 3-4. sor dallamát énekli. XVIII. századi halottasének.

79.

♩ = 90

1) 1)

1. Há-rom ki - rā - jok nāp - jāt, Or - szā - gunk egy is - tāp - jāt
Di - csér - jik é - ne - kek - ke!, Ví - gá - do - zó ver - sek - ke!

2)

Szép jel és szép csil-lág, szép nā - punk tā - mād, Szép nā - punk tā - mād.
je - len

1) 2)

E: ossia E: ossia

B = D: 2. Hol vān zsidók kirājā?
Mert megjelent csillágā.
Betlehembe tālājā,
Szép Jézust kērilālājā.
Refrén

3. Kirājok ājāndékāt,
Ārāny(t), tēmjēn(t) és mirhāt
Vigyink mi is Urunknāk,
Ārtātlan Jēzusunknāk!
Refrén

4. Kērjik ā Szíz Mārijāt (*ā szép
Szűzanyāt*),
Kērje értink Szent Fijāt,
Hogy bēkességbe tårtson,
Ellenségink ne ārtson!
Refrén

E: 1. Az isteni gyermeket,
Ki ma kijelentetett
A három szent bölcs előtt,
Dicsérjük és āldjuk őt!
Refrén

2. A zsidók őt üldözték,
A bölcsök meg tisztelték
Arany, tēmjēn, mirhával,
A szív imādásával.
Refrén

A: Gábor József (92)

B: Dobó Orbánné Brúnyai Katalin (76)

C, F: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (79)

3. Szent hitünknek csillaga
Minekünk is jelt ada,
Hogy megjelent kirājunk,
Kit epedve úgy vārtunk.
Refrén

F: *János napi köszöntőként a dallam:*

1. Krisztus apostolának,
Szerelmes szolgájának,
Ma ünnepét szenteljük,
És Szent Jánost tiszteljük
Āldván, magasztalván hivatalában,
Buzgóságában.

2. Krisztus Jánost szerette,
Vacsora mellé vette,
Az ő fejét mellére,
Tenné āldott testére,
Nékie engedte nagy kegyességgel
És szívességgel.

3. Sasmagasan szárnyával,
János repül szavával,
Mer' Krisztus istenségét
És igaz emberségét
Hírdeti, leírja nagy kegyességgel
És szívességgel.

Bodor A., 1990

Bodor A., 1990

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000;

Silling I., 2000

D: Guzsvány Imréné Urbán Verona (71)
 E: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000
 Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (D) /232., ÉE 46., Hozsanna 26.

Vízkereszt – Háromkirályok-járás. A 3-3 kadenciás dallamok legrégebb csoportjába tartozó egyházi ének. Az egész magyar nyelvterületen ismerik, de legtöbb változata Vas és Zala megyéből került elő. Egyházi alkalmazásban a főszövege a *Midőn a Szűz magzatát*.

80.

♩ = 76

1. Jaj, né - kem, Jú - dás - nak, Jé - zust el - á - rul - tam!

Jaj, az ár - tat - lan vért ha - mi - san el - ad - tam!

Menny - nek, s föld - nek U - rát, e vi - lát bí - rá - ját

Har - minc e - züst - pén - zért nagy kí - nok - ra húz - tam!

1) C, D, E: ossia

2) D: ossia

2. A Szentháromságnak egyik fő tanácsát,
Teremtő Istennek szerelmes szent fiját
A zsidók kezébe, hóhérok körmébe
Csókkal vezettem életem világát.
3. A szent angyaloknak hirdeti győzelmét,
Amejjel dicsérik Istennek fölségét,
Próféták beszédét, bölcs jövendölését.
Most már betöltötte minden rendelését.

– *Nagypénteken szoktuk énekelni.*

- B:** 1. Jertek, ó, bínésék, világ csudájára,
Sijessetek gyorsan a kálváriára!
Keserves szemekkel nézzetek Jézusra,
A kegyetlen zsidók mint viszik halálra!
2. Ezernyi ezeren étet most követik,
Számptalan hóhérok, jaj, miként kergetik!
Mint egy gonosztevőt, jaj, miként vezetik!
Kemény vasszegekkel halálra kísérik.
 3. Senki nincs szánója ártatlan báránynak,
Nincs vígasztalója e világ urának.
Hányatt-homlok viszi keresztjét magának,
Váltságul, hogy tegye magát e világnak.
- C, D:** 1. Kényerilj, Istenem, én bínös lelkemen!
Szánakozzál immár szomorú szívemen!
Bínejimet megvállom, nyilván tápasztalom,
Mik miat’ nem lehet semmi vígasságom.
2. Továbbá mosogasd bűnöktől lelkemet,
Tisztítsd meg, gyógyítsd meg sebektől szívemet!

Bűneimet megvallom, nyilván tapasztalom,
Miattuk nem lehet nyugságom, vígságom.

3. Vétkejim lelkemet mind kígyók, úgy marják,
Szintelen mellemet ássák és furdalják.
Mint éles tövisek, szívemet átjárják.
Hová fussak színedtől, fegyveres kezedtől?
Utánam fegyverid jutnak, hegyes térid.
Félek és reszketek nagy ítéletedtől.

D: – *Van nyolc versszak. Nagybíti ének. Igen régi, tálán a legrégeb' dallam. A kántor énekelte, mikor a halottat vitték temetni. Egész a sírig. Eleibe a nép énekét. Bínbánóknak menedéke. Régen téb' alkalommal vót zene. Fúvósok. Akkor a kántor nem énekel. Gyászindulót téb' változatba. Most a Kézeleb', kézeleb', Uram, hozzád (Titanic c. filmben elhangzott). Ha nincs nótája, akkó Most van a nap lemenébe (Dankó Pista szerzeménye).*

E: 1. Halál, koporsó, sír, sötét gyász, enyészet,
Ez leszen vége az ember életének.
Élj sok esztendőket bár, ez az élethatár.
Bölcsődtől kezdve a temető reád vár.

2. Örökkévalóság tárja fel kapuját,
Odajut a lélek, ha a test sátorát
A halálnak vaskeze lerontja fegyvere,
Sír ölébe omlik minden dicsősége.

3. Ó, ha meggondolná az ember életét,
Eszébe forgatná annak rövidségét!
Megútálná szépségét, annak ékességét,
Azok hejett kérné lelke üdvösségét.

– *Ezéket ifjúnak szokták inkább'.*

A: Buják Mihály (75)

B,C: Gábor József (71, 92)

D, E: Dienes Pál (67)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Kiss L. – Sturcz J., 1969; Bodor A., 1990

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus I (A) /3, ÉE 71, Hozsanna 53

Nagy csütörtöki bűnbánati ének. Az 50. (51.) zsoltár parafrázisa, mely böjti és halottvirrasztó funkciókban országosan ismert és népszerű. Írásos formában a XVII. századtól dokumentált. Lávégű. A zsoltározó, pszalmodizáló stílus egyetlen, modernizált népénekváltozata.

81.

♩ = 77

1. Mi a - tyánk, ki - vagy a menny - be, té - ged ké - rünk,

E ki - múlt lé - le - kért, hall - gasd meg ké - ré - sünk!

Bü - ne - it töröld el, Jé - zus, szent ne - ved - del!

Üd - vös - ség ke - reszt - fá - ja, ve - zed őt menny - or - szág - ba!

2. Megszenteltessék a dicső te szent neved!
Adj a kimúltaknak irgalmat s kegyelmet!
Bűneit töröld el, Jézus, szent neveddel!
Üdvösség kereszfája, vezesd őt menyországba!

– Idősebbeknek, egyedülállóknak.

B: 1. Mondjunk dicséretet a Szűz Máriának,
Tegyünk tiszteletet Jézus szent anyjának.
Üdvöz légy ezerszer, egek királynéja,
Ó, kegyelmes, ó, kegyes ó, édes Sziz Mária!

2. Üdvöz légy, szűz virág, ki el nem hervadtál,
Málásztok hármátja által tápláltattál!
Üdvöz légy ezerszer, egek királynéja,
Ó, kegyelmes, ó, kegyes, ó, édes Szűz Mária!

A: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

B: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (F) /368a

A: halottasének, B: egyházi búcsúsének. Egy XVIII. század végi katolikus egyházi ének továbbélésének tűnik. Kompiláció: a Hozsanna 53. = ÉE 71. első felének és a Hozsanna 129. = ÉE 172. összeillesztéséből keletkezett dallam.

82.

♩ = 74

Má - ri - ja bú - já - ban i - gen si - rán - ko - zik,
Ke - ser - ve - sen tő - le, hogy Jé - zus bú - csú - zik.
1) Mint ár - va ger - li - ce, szi - vé - ben bán - kó - dik,

■ ■ ■

Szűz any - já - nak, Má - ri - á - nak

Szent fi - á - ért si - ral - ma kez - dő - dik.

1) B: A - ján - dé - ko - dat 2) B: ossia

B: 1. Áldj meg minket, Jézus, kik it' egybegyűltünk!
A Të áldásodban, kérünk, légyen részünk!
Ajándéodat közöld bőven velünk,
Ne hagyj minket, híveidet,
Szentség nélkül világból kimúlni!

A: Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

B: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus II /9c, EE 329., Hozsanna 269.

A népi gyakorlatban mélyen meggyökerezett és gazdagon variált XVII. századi konstrukció.

Szöveg tekintetében a típus valamennyi dallamcsoportja egyházi énekként funkcionál, részben templomi, részben népies áhítatok szolgálatában. Hagyományos magyar áldásének. Ehhez a típushoz tartozik a *Boldogasszony, anyánk* népénekünk, amely Kölcsey Ferenc műve előtt a katolikus magyarság néphimnusz volt.

■ ■ ■

83.

♩ = 79

1. El - me - gyek a sír - ba,
 Sö - tét, gyá - szos bolt - ba.
 Ott lesz nyu - go - vā - som,
 Í - té - let na - pig - lan.

2. Sem pāpā, sem csāsār,
 Sem nemes, sem polgār
 Kegyetlen hālálnāl
 Mentséget nem tālāl.

4. Jézus, én szerelmem,
 Édes üdvösségem,
 Lelkemet ajánlom,
 A Te szent kezedbe.

3. E hejen kirājok,
 Fölséges csāsārok
 Fājdalmas tetemi
 Szintén elporladnak.

5. Isten mār tehozzád,
 Csalārd, ālnok vilāg!
 Tőled búcsút veszek,
 Hiú romlāndóság.

6. Isten nyugosztālja,
 Lelkét boldogítsā,
 Mindeneknek nyelve
 Āmmen, āmmen - mondja.

- B: 1. Elmegyek a sírba,
Sötét, gyászos boltba.
Ott lesz nyugovásom,
Ítélet napiglan.
2. It' minden királ'ok,
Felséges császárok
Elmúlik hátalmuk,
Lehull koronájuk.
3. Nékem a nap és hold
Többé nem világít,
Mert már az én testem
Por s hamuvá válik.
4. Csillagot nem látok,
Filemmel nem hallok.
Mint rab sötétségben,
Én már úgy márádok.
5. Jó éccakát, tehát
Néked, álnok világ!
Búcsút veszek tőled,
Csalárd múlandóság.

A: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

B: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (67)

Kiss L. – Janovics J. – Sturcz J., 1960

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (F) /342b

Általánosan elterjedt, az egyházi énekgyakorlat fővonalán azonban kívül álló halottasének. Az általános formája hosszabb sorokkal, 1-1-2-es kadenciával ismert (*Menj alá, gyarló testem*).

84.

♩ = 48

1. Hogy ked- ves ál - mot sze - rez - ne szent - sé - ges kis - fi - á - nák,

Szent Szűz e - kép - pen é - ne - kel szép kis - ded Jé - zus - ká - nák.

A - ludj, a - ludj, én ga - lamb - om, haj - na - locs - kám, vi - rā - gom,

Pi - ros ró - z sám, szép vi - o - lám, gyö - nyö - rű roz - ma - rin - gom.

2. Aludj, aludj szűz méhemen, Jézuskám, kis méhecském!
 Ádám fiait gyógyítom, gyönyörű kisdededcském!
 Áz angyalok zengedeznek, ó, én édes gyermekském,
 Áludj, áludj, szívem kincse, aludj, kis gerlicécske!

Gábor József (71)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Az első két dallamsor emlékeztet a kötetünk 223. számú, *Máriát dicsérni hívek jöjjetek* kezdetű XVIII. századi Mária-énekre (ÉE 243. első fele).

85.

♩ = 57

1. Nagy Is - ten ked - vé - ben,
Si - on te - te - jé - ben,
Láng - á - do - zó Szent Szűz,
Ki - ben nincs sem - mi bűn.
Ó, Szűz Má - ri - a!

2. Teáltalád mennek,
És Jézushoz térnek
A keresztyén hívek,
Istenhez tért szívek,
Ó, Szűz Mária!	4. Málásztal vágy teljes,
És Jézussal ékes,
Irgalmasság anyja,
Mennyország ájtaja,
Ó, Sziz Mária!
3. Békesség szekrényre,
Országunk reményre,
Hozzád, mint anyánkhoz
Futnak páttronánkhoz,
Ó, Sziz Mária!	5. Te Párádicsombán,
Örök boldogságban
Szépen kinyílt rózsá,
Betegek orvossá,
Ó, Sziz Mária!

Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: ÉE 229.

E Mária-ének dallama Szent Anna-énekként szerepel Doroszlóról. (KL 1982, 330. *Üdvöz légy, Szent Anna, Úr Jézus nagyanyja*)

86.

♩ = 68

1. Nyújtsd ki menny - ben, ó, Szent A - nyám, ke - ze - det,

Ne u - táld meg ín - sé - gé - ben né - pe - det!

Má - ri - a, Má - ri - a, Má - ri - a, Szűz - a - nya.

2. Oltalmhel Isten után csak Te vagy!
 Szólj mellettink, mert Istennél szávád nagy!
 Mária, Mária, Mária, Szűzanya!

Pető Györgyné Asztalos Erzsébet (77)

Bodor A., 1990

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (E) /321., ÉE 235., Hozsanna 189.

Írásos forrásai a XIX. század elejéig vezethetőek vissza (Zsasskovszky: *Katolikus egyházi énektár*). A népi gyakorlatban némileg variálódó, refrénes katolikus egyházi ének.

87.

♩ = 93

1. Üd - vöz légy, Krisz - tus - nak drá - ga szent tes - te!

Ál - dott légy, Jé - zus - nak szép pi - ros vé - re!

1) Ó, mej ál - dot' vagy, ol - tá - ri - szent - ség,

2) An - gya - li, drá - ga ven - dég - ség!

B, C: ossia

B: ossia

2. Üdvöz légy, nagy Szentség, élet adója!
Mi bűnös lelkünknek megorvoslója!
Refrén: Ó, mej áldot' vagy, Oltáriszentség,
Angyali, drága vendégség!
3. Üdvöz légy, nagy Szentség, Istennek fia,
A Szűz Máriának édes virága!
Refrén

- B:**
1. Újjuljon még lelking e máji napon!
Jézusnak szívinket adjuk mindnyaján!
Térj meg, ember, bűneidből!
Sirasd meg tiszta szívedből!
 2. Bárcsak egy nap volna békében lelking,
Hogy még ne bántanánk a mi Istenink!
Akkor megújulna szívünk,
Megmosódnék bűnös lelking.
 3. Nézzed a Krisztusnak drága szent testét,
Ötezer és négyszáz sebek heleit!
Ezt mind éretted szenvedte,
Hogy lelkedet mennybe vigye!
 4. Ki vannak terjesztve drága kezeji,
Úgy várja a bűnöst, kész megölelni.
Siess hámár hozzá menni,
Bűneidet megsiratni!
 5. Borulj lábaihoz az Úr Krisztusnak!
Keserves könnyeid rēja fojjanak,
Hogy adjon boldog kimúlást,
Lelkingnek érek nyugovást.
- C:**
1. Idvöz légy, Szent Anna, Jézus nágyányja,
A Szíz Mārijának szilédajkāja!
Téged szintelen köszöntink,
Neked buzgón énekelink!
 2. Ó, Szenthāromsāgnak kincseslādāja,
A mi nemzetinknek nagy vígassāgā,
Neked öril szívink, lelking,
Téged dicsér tehetségink!

3. Megáldotta érted a keddi napot,
Mejen sziletésed és hálalod volt.
Áldást ígért mindeneknek,
Kik Téged buzgón tisztelnek!
4. Azért igaz hittel, nagy reménységgel,
Tiszta szeretettel, buzgó lélekkel
Hozzád járulunk, Szent Anna,
Máriának édesanyja.
5. Magunkat egészen Neked ajánljuk,
Lelkinket, testinket Tereád bízzuk.
Kérink, Anna, irgalmas légy!
Minket oltalmad alá végy!

A: Guzsvány Imréné Urbán Verona (71)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

B: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

C: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

Dallamtípus: ÉE 162., Hozsanna 134.

Rákóczi-dallamkörbe tartozó, szaffikus formájú, fríg dallam. Rokon dallama a KL 1982, 329. számú Szent Anna-ének Gombosról. Újholdvasárnap, nagyböjtben éneklük.

88.

♩ = 88

1) 3

1. Ka - rā - cso - nyi éj - szá - kā - jān,

1) 3

Krisz - tus szi - le - té - se nāp - jān

2)

Ę - ril - je - tek, őr - vend - je - tek,

3)

Á kis Jé - zust dí - csér - je - tek!

1) 2) 3)

E, F: ossia C: 3. vsz. E: ossia

2. Nincsen Jézus ágyán páplán,
 Nincsen neki ágyán páplán,
 Csak úgy fekszik az ártatlán.
 Fázik neki fejcskéje,
 Hideg széltől testecskeje.

*Fényes az ég, nem kell lámpás!
 De mivel hát éregeb' vágy,
 Verjed, verjed a citērāt,
 Nyājád után elbállághátsz!
 Kis Jézusnak egy szép nótāt!*

3. Ó, te pájtás, mit szundikász?
 Derilt az ég, nem kell lámpás!

– Még gyerekek vótám.

D: 4. Fázik Jézuskának lába,
Mert nincs neki csizmácskája.
Ádákozzunk a számára,
Húzzunk csizmácskát lábára!

– *Dicsértessék a Jézus Krisztus! (Nevet.)*

F: 1. Ragyog a szép karácsonyfa,
A mennyből egy angyal hozta.
Telerakta minden jóval,
Aranydió, mogyoróval.

– *A legkisebbek szokták. (Restellkedve.)*

A: Dobó Orbánné Brúnyai Katalin (76)

Bodor A., 1990

B: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

C: Fontányi Jánosné Kiss Mária (70)

Silling I., 1996

D: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (79)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

E, F: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Járdányi I. 172., Típuskatalógus III (C) /99.

Lehetséges, hogy középkori himnusz dallamból származik, Erdély kivételével az egész magyar nyelvterületen igen népszerű karácsonyi kánta. Gyermekjátékdallamoknak is közeli rokona. (MNT I. 921.) V. ö. *Kyrie, Kyrie, kisededecske.*

89.

♩ = 66-72

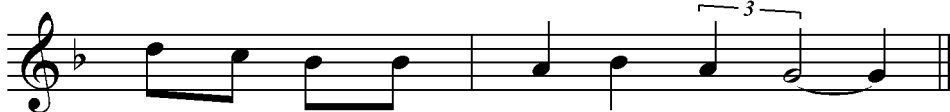
1. Menny - ből jö - vök most ho - zá - tok!

Sza - va - i - mat hall - gas - sá - tok.

Nék - tek ö - rö - met hir - de - tek,

Mej - jen ör - ven - dez sí - ve - tek.

2. Szűztől a gyermek született,
Ki az Atyától kildetett.
Életében tökéletes,
Mennyben, földön kellemetes.	5. A jászokban hejeztették,
Éles szalmára fektették.
Szenved a hideg pajtában,
Barmoknak istállójában.
3. E szép kiseded bizonyára
Világváltság, lám az ára.
Az Istennek örök fia,
Kit nekink szült Szűz Mária.	6. Ó, én szerelmes Jézusom,
Ó, én megváltó Krisztusom,
Talán nincs, ki befogadjon,
És neked jobb szállást adjon?
4. Jertek hát az angyalokkal,
Dicsérjük a pásztorokkal!
Mert az ég s föld teremtéje
Mindnyájunk idvözitéje.	7. Ámbár hatalmas kiráj vagy,
Mégis itten szikséged nagy.
Látom, nincs meleg házacskád,
Sem tisztességes ágyacskád.

8. Kedveld meg én hajlékomat,
Egyéb több ajándékomat.
Jójj el, lakjál én szívemben,
Légy velem teljes éltemben!

9. Áldunk téged, gyermekecske,
Áldott Jézus, kisedecske!
E földön magasztaljanak,
Mennyben örökké áldjanak!

Gábor József (71), Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: Járdányi I. 172., v.ö. Típuskatalógus III. (C) /99.
Az előző dallamtípus változata.

90.

$\text{♩} = 69$

I. Ör - ven - de - tes na - punk tá - madt,
Mert a Krisz - tus fel - tá - ma - dot'.
Ör - vend - jünk, ví - gad - junk,
Víg - an mi ma mond - juk,
Al - le - al - le - lu - ja!

2. A Máriák koporsóhoz
Visznek kenetet Krisztushoz.
Eljutván és látván,
Koporsó nyitva van.
Alle-alleluja!
3. Midén már ők ott valának,
Egy fényes ángyált látának,
Aki megjelentvén,
Urunkat hirdetvén.
Alle-alleluja!
4. Galilejába menjetez,
Félelmes asszonyemberek!
Feltámadt, nincsen itt!
Ím, lássátok hejít!
Alle-alleluja!

– *Húsvéthajnalba. Éjjélkor elindulunk, és mēgyink a fáluba kēri a kērēsztkēhé. Kint a temetēbe, a nāgy kērēsztkē, ott is énekēlink a mēgholtáké is. Azutān gyivink újrá visszā a templombó. Mire visszāérink, mēgvirād. Tēb' ének vān, ēt-hāt is – még nem gyivink ide visszā.*

Gábor József (71), Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: ÉE 106., Hozsanna 90.

Húsvéti ének. Ének a kenetvivő asszonyokról. Korai forrása Bozóki Mihály *Katólikus kar-béli kótás énekeskönyv* 1797-ből.

91.

$\text{♩} = 127$

1. Ó, bol - dog Bet - le - hem, ál - dás - sok vá - ro - sa!

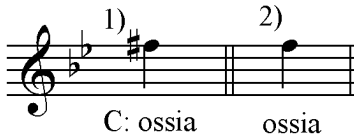
Ott sír a véd - te - len bús ár - vák tá - ma - sza.

Föl - di - ek ö - rö - me, é - gi - ek szent gyö - nyö - re,

Ne sírj, kis Jé - zus - kám!

C: ossia ossia

2. Mért zokogsz oj nagyon? Messze van még a nap,
Midőn gyászsorsodon vérbe borul a Nap.
Nincs kereszt válladon, mejet bűnünk súja nyom!
Ne sírj, kis Jézuskám!
3. Nem Júdas az, ki most csókokkal elborít!
Szűz Anyád az, ki most hó keblére szorít!
Ringatnak karjai, befödöznek szárnyai!
Ne sírj, kis Jézuskám!

- B:** 1. Ó, boldog Betlehem, áldások várossa!
Ott sír a védtelen bús árvák támassza.
Földiek öröme, égiek szent gyönyöre,
Ne sírj, kis Jézuskám!
2. Még a vész, fergeteg nem zúg fejed felett,
Ölelő szeretet dajkál, enyelg veled.
Védnek az angyalok, Őrt állnak a pásztorok!
Ne sírj, kis Jézuskám!
3. Én is leroskadok jászojtrónod előtt,
Szánd meg a bánkódót! Kérlek, ne űzd el őt!
Bűneim bár nagyok, Te irgalmad még nagyobb!
Ne sírj, kis Jézuskám!

C: – *Ezt is szokták énekéni. A kántor mindig éneklé a templomban a karácsonyi innepek alatt', kézessen. Ritkaság, hogy a templomba ennyire egyit' énekelnek. A lányok Ádám-Évá estéjén mēnnek a fiús házakhoz. A fiúk mēnnek éntēzni husvétkó, ugyanázokát a lányokát. Szokták kápní ajándékot. A fölnttek nem szoktak.*

A: Guzsvány Imréné Urbán Verona (71)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

B: Kupuszinai római katolikus templom
énekesei

Az Újvidéki Rádió felvétele, 1990

C: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

A *Mária, Szűz Anyám...* kezdetű érzelgős, magyarnóta-szerű dallam és szöveg átirata a közismert dúr dallam helyett.

92.

♩ = 100

1. Jé - zus szen - ve - dé - sé - ről, bú - nö - sök, em - lé - kez - zünk!

Fáj - dal - más szent any - já - val ha - lá - lán ke - se - reg - jünk!

Szā - na - koz - va és zo - kog - va, fo - hász - kod - va

Szent ke - reszt - ut - ra men - jünk!

ossia

2. Halálra ítéltetik érted az élet ura,
Hogy számtalan bűnödért te ne essél pokolra.
Egek ura magát kínra, csúf halálra
Adja a keresztfára.

B: 1. Rám borult a koporsó, vár rejjám a sírhalom,
A temető kertben vár az örök nyugalom.
Ó, Megvátóm, tőled várom, hogy jobbodon
Legyen örök lakásom!

2. Ezt a földi életet másikkal cseréltem fel,
 Bevégeztem a harcot már a szenvedésekkel.
 Ó, Megváltóm, tőled várom, hogy jobboldon
 Legyen örök lakásom!

– *Ojan ének, amit szoktam többször énekelni.*

A: Guzsvány Imréné Urbán Verona (71)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

B: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (F) /340., ÉE 695.

Valószínűleg hazai eredetű, a XVII. század második felétől kezdve folyamatosan élő keresztúti ének, melyet kedveltsége, kiváló népi előadásmódja és variánsai ismeretében népzeneink részének kell tartanunk.

93.

Rubato ♩ = 93

Ha szem - lél - lek ke - reszt - fá - don, ke - gyes Jé - zus,

Szi - vem min - den kí - ván - sá - ga csak fe - léd húz.

Ó, vég - te - len ke - gyes jó - ság

En - gem, sze - gény bú - nös szol - gád, ö - lelj hoz - zád.

Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: ÉE 241.

A valószínűleg magyar eredetű dallam megtalálható az 1651-ben kiadott *Cantus Catholiciben*. Stációjárásakor énekelték.

94.

♩ = 125

1. Pász - to - rok, kel - jink fel, há - már in - dul - junk el
Bet - le - hem vá - ros - sá - ba, ron - gyos is - tā - lócs - ká - ba.
Si - jes - sink, ne kés - sink,
Hogy még e - zen éj - jen o - da - me - hes - sink,
o - da - ér - hes - sünk,
Mi u - runk - nak tisz - te - le - tet te - hes - sink!

3. Krisztus a Szent Szűzzel mój szükségét szenved!
Nincsen meleg szobája, sem ékes palotája!
Szikségbe, hidegbe melegíti ét a barmok părăja
(*Megakad, többször próbálkozik.*)
....szeretnek csodája

- *Az a vége. Ne haragudjon, nem tudom!*
- *Karácsonykor mentek-e betlehemezni, vagy a lányok énekelni?*
- *Még most is mènnek! Mennyből az angyal, Pásztorok, keljünk fel, Csordapásztorok...*

B: 2. Angyalok hirdetik: Messiás születik,
Itt van jele fényének, heje születésének,
||: Pajtában, pójában, be vagyon ő takarva posztócskában,
Áldott gyermek szenved már kiskorában. :||

A: Dobó Orbánné Brúnyai Katalin (76)

Bodor A., 1990

B: Kupuszinai római katolikus templom énekesei

Az Újvidéki Rádió felvétele, 1990

C: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (F) 345.

Szöveg: Pálóczy Horváth Ádám: *Ötödfélszáz ének, Pápista karácsony.*

Általánosan elterjedt, kvintről alapa ereszkedő kezdősorú, táncdallamszerű dallam. Betlehemes játékokban pásztortáncként használják, de másodlagosan a templomi használatba is bejutott.

95.

1. Fújd, Gyur-ká, á du - dā - dát, tē jis, Már-ci, á sip - kā - dát!

Há - már én ázt el - ké - szí-tém, Bet - le - hem - be el is vi - szém

■■■

Annák a szép kisdednek, a drágá szép gyermeknek.

1) B: ossia 2) B: 2. vsz. 3) B: ossia 4) ossia

2. Fújd, Gyurká, a dudádát, Të jis, Márci, a sipkádát!
Betlehembe eléájunk, Istenëssen muzsikájunk!
Ez lëgyën a mi nótánk! Áludj, édes Jézuskánk!

B: 1. Fújd, Gyurká, a dudádát! Të is, Márci, a sípodát!
Betlehembe eléájunk, Istenëssen muzsikájunk,
Aludj, édes Jézuskánk! Ez lëgyën a mi nótánk!

2. Én egy kis mézet viszëk, Egy kis váját mellëtészëk!
Májd én áztát elkészítëm, Betlehembe el is viszëm
Annák a szép kisdednek, drágálátos gyermeknek!

A: Péter Pálné Szurap Ilona (80)

Bodor A. – Bodor G., 1972

B, C: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (79)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

A dudu aprájára emlékeztető, ütempáros motívumokból összeszerkesztett dallam.

■■■

96.

♩ = 86

1. Ó, szép Jé - zus, ez új esz - ten - dő - ben légy hí - ve - id - ben!

Ó, Mā - ri - já, e - se - dez - zél ér - tünk, é - des re - mé - nyünk,

Hogy ez új esz - ten - dő - ben, min - den ü - gye - ink - ben

Le - hes - sünk Jé - zus drá - ga ked - vé - ben.

B: ossia

B: ossia ossia

B: ossia

C: ossia

2. Ó, szép Jézus, drága szent nevedért, kelj fel népedért!
 Ó, Mária, tekints híveidre Te Szent Fijadért!
 Hogy ez új esztendőben minden ügyeinkben
 Lehessünk Jézus drága kedvében.

3. Ó, szép Jézus, tartsd meg híveidet, mint tijejidet!
 Ó, Mária, Jézusnak Szent anyja, néped asszonya,
 Adjad, kérünk, hogy ebben az új esztendőben
 Lehessünk épek testben, lélekben!

– *Templomba szokták. Házakhoz nem szokás. Nálunk nincs. Betlehemezés valami-
kor régen volt. Háromkirájokat mentünk.*

- C = E: 1. Szűz Mária e világra nekünk szent fiát hozza.
A jászajba hejeztetvén étet imígyen szóla:
– Aludjál, én magzatom, nyugodjál, virágom
Így énekelvén és örvendezvén.
2. Ökör, szamár reája lehelvén, mintha mondaná:
– Úr és Isten most közöttünk fekszik, együtt vígadjunk!
Már az égi madarak és erdei vadak
Őtet imádják és magasztalják.
3. Azért mi is, halandó emberek, őtet dicsérjük!
Dicsőséges születése napját vígan szenteljük!
Az Atyaúristennek, nekünk kegyelmesnek
Hálákat adjunk, szívből vígadjunk!
4. Ó, te kegyes asszonyunk, Mária, Istennek anyja,
E világnak Te vagy esedező oltalmazója!
Ne felejtkezzél rólunk, ó, édes gyámolónk!
Te légy oltalmunk, erős pajzsunk!

A: Dienes Pál (67)	Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000
B: Gábor József (92)	Bodor A., 1990
C: Pető Györgyné Asztalos Erzsébet (77)	Bodor A., 1990
D: Dobó Orbánné Brúnyai Katalin (76)	Bodor A., 1990
E: Guzsvány Imréné Urbán Verona (71)	Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (F) /335., ÉE 55., Hozsanna 41.

Áldáskérő ének a mise végére. A XVII. században feljegyzett, a templomi és a templomon kívüli használatban is igen népszerű köszöntőének. Az egyházi szövegekhez – karácsonyi és újévi népének – fix strófaféleszlet kapcsolódik, mely néhány kisebb jelentőségű ponton mutat variabilitást.

97.

– Na, és hogy volt, amikor mentek házakhoz énekelni?
 – Mēntek házakhoz, énekéték, oszt akkó a végén azt énekéték, hogy:

♩ = 125

Ó, szép Jé- zus, ez új esz-ten - dő-be, sít' ma-lac a ke-mēn-cé-be.
 Fogd mēg, Pa - li, a far - kát, én mēg fo - gom a li - kát!

Dobó Orbánné Brúnyai Katalin (76)

Bodor A., 1990

Az előző egyházi népének profán változata a kántáló (népi) funkcióban és az ehhez kapcsolódó disznótoros köszöntőként vagy parodisztikus alkalmazásban a szilárd forma felbomlik.

98.

♩ = 54-60

1. Őr - ven - dez - zink, Bet - le - hem-be men-jink, a - ján-dé - kok - kal!
 Is - tál - ló - hoz, rom - lot paj - tá - hoz a pász - to - rok - kal!

■ ■ ■

Ott szü - le - tett Is - ten fi - a, egy kis gyer - mecs - ke,
A - tyá - ink - kal ré - g - től fog - va várt kis - de - decs - ke.

2. Kemény ágyban, hideg jászokban sír mi örömeink.
Kiskorában, első órában már szenved értünk!
Mezítelen testecskeje hóval bétellik,
Hideg szélről fejecskeje, jaj, mint sértetik.
3. Amint fázik, orcája ázik siri cseppekkel,
Szemeinek drága gyöngyének sok könnyeivel
Mennyi csöppek, annyi gyöngyek, értünk hullanak!
Ezek a mennybéli vizek lelkeinkre fojnak.
4. Ezt látjátok, mégsem szánjátok, bínös emberek?
Kemény szívvel és száraz szemmel hogy kérhetitek?
Világ vídamsága, Jézus, hogy sírángozik?
Angyaloknak vígassága hogy szomorkodik?
5. Ó, vétettünk, bűnt cselekedtünk, édes Jézusunk!
Azt ígérjük és meg is mérjük, vagy szent orvosunk.
Téged, áldott Megváltónkat befogadunk már!
Jőjj el, édes Jézus, jőjj el, lelkünk készen vár!

– Ezt az éneket a karácsonyi időszakban énekeljük a szentmise elé.

Gábor József (71)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

A 96. számú énekünk változata.

■ ■ ■

99.

$\text{♩} = 89$

1. Ó, vi - lá - gi gyar - ló - ság, hal - lod, mit mond, va - ló - ság,
 Em - ber é - le - te rab - ság, ha - lál vég - sé a - dós - ság.
 Ó, mit vélsz? Jaj, nem félsz? Szám - a - dá - sod még nem kész!
 1) ossia 2) C, D: ossia 3.a ossia 3.b D: ossia

2. Rájtám is az adóság, erét vet' a nagy rabság,
 Mэгgyézét' hátalmásság, az örökkévalóság.
 Hirtelen, kénytelen, fizettem reménytelen.
3. Ádós vagyok csak egynek, az én idvözítémnek,
 Néki ádom szívemet, ajándékul lelkemet.
 Istenem, mindenem, könyörilj én lelkemen!
4. De, ó, nagy irgalmasság, megfoghatatlan jóság,
 Noha nagy az adós'ág, térdre borult gyarlóság,
 Védelmezz, kegyelmezz, kérésemre figyelmezz!

5. Megvizsgálvān éltemet, számtalān bīnejimet,
Sértettem fölségedet, megszegvén törvényedet,
Bínt tettem, vétettem, bīntetést érdemlettem.
 6. Mār lābadhoz borulok, azért hālākat adok,
Végse áldást óhajtok, mert nagy útra indulok.
Ó, atyám, jó dajkám, oltalmazóm és bātyām!
 7. Ó, mennyeji jegyesem, Jézus, hū véllegényem,
Hozzād sījet én lelkem, utolsó pihenésem.
Örömmel, jó szívvel, ved', Jézusom, két kézzel!
 8. Mār én édes barátim, fogjátok föl tājáim,
Temessétek tetemim, hol nyugosznak nemzetim
Örömmel, mennyekben, nyugodjék kebeledben!
– *Ammēn!*
- B:** 1. Szűz Mária az égből letekint szent székéből,
Ki az árvák kēnyzeit, az özvegy jájszaváit,
Felírja, számolja, örömré változtátja.
2. Á koporsó, mej bezár, nem leszen örökös zár!
Jézus fennmárádott, mert hiszen föltámádott.
A sír méj csak egy tél, mejre örök tavasz kél.
 3. Az Úr Jézus nevében nyugodjál békességben,
Még a test dicséséggel egyesil a lelkeddel.
Szent hited tégedet akkor mennybe fölvezet.

– *Amen!*
- C:** 1. Jaj, de szívrepeszté szó, a sötét gyászkoporsó,
Melre az árvák kēnynye, mint a fájdalom gyöngye,
Hullánák, rágyognák sirátván jó atyjukat!

2. Az özvegy életpárja, az árvák édesátyja
 À koporsó ölében nyugszik némán, csendessen,
 A sírás, zokogás nem kelti föl könnyhullás.

A, B: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

C, D: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (67, 75)

Kiss L. – Janovics J. – Sturcz J., 1960;

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Halottasénekeink közül egyike a legelőbb típusnak. AA kezdetű, moll pentachord dallam.

100.

Parlando ♩ = 77

Meg - szá - bá - dul - tãm már én a tes - ti ha - lál - tol,
 És meg - me - ne - ked - tem min - den nyá - vá - lã - im - tol.
 Bűn - től és ör - dög - től, e csa - lãrd vi - lág - tol,
 Az ö - rök kár - ho - zát - tól.

Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: ÉE 273., Hozsanna 302.

XVII. századi halottasének. Sirató stílusú, a XVI. századi históriás énekekkel rokon, Balassi-strófás fríg dallam.

101.

$\text{♩} = 76$

1. Sírt Jé - zus Szent Any - ja hul - lajt - vān bő köny - nye - ket.
Szēr - nyí volt fāj - dal - ma, szí - ve majd meg - re - pe - det'.
A ke - reszt - röl hogy le - vet - ték,
Kār - ja - jī - ra rā - he - jez - ték
Még - halt fi - ja szent tes - sét.

2. Nem egyszer, ezerszer szent keblére öleli,
Szāzsor, szāzezszer csókjaival illeti.
Fājdālmābān, szerelmēben
Ēsszeomlot' szīve, lelke,
Csókjābān āzt rālehelte.
3. Hogy illén tiszteljik Jēzus ēt mēl sebeit,
Keblinkben (*Lelkinkben*) viseljik a Szūzanya tērejit.

Irgalmában gazdag Isten,
Míg szenvedve élünk itten!
Szent malásztod segítsen!

4. Szűz, kinek gyásza nagy, kérünk forró könnyedért,
Ajáld Szent Fijadnak, ki értünk ontott anynyi vért,
Térideket rákd szívünkben,
Fájdalmidat zárd szívünkben,
Ne hagyj el bús igyünkben!
Fájdalminkát zárd kebledbe,
Ne hagyj el bús igyünkben!

B: 2. Édes, szép halottját szent fejétől talpáig,
Szíz keblét, szent arcát, kezeit és lábait
Végig-végigsiratgatja,
A vértől úgy mosogatja
Könnyének gyöngyharmátá.

6. Hála és dicséret legyen, Atya, teneked,
És az örök igének én valák, ki szenvedem,
Szentlélekkel egyetembe,
Neked minden ajak zengjen,
Itt a földön s ott mennyben!

A: Pető Györgyné Asztalos Erzsébet (77)

Bodor A., 1990

B: Koleszár Józsefné Siplika Rozália (77)

Bodor A., 1990

AAABBC, ötsoros formájú XVII. századi ének, már az 1674-ben kiadott Szegedi Ferenc Lénárd-féle *Cantus Catholicus*ben is feltűnik.

102.

♩ = 102

1. Mā - ri - ja, szűz vi - rág, Je - ru - zsā - lem temp - lo - mā - ban,

Hāny éc - ca - kāt sírsz āt ég - be szó - ló szent i - mā - ban!

Kē - nyē - rilj né - pe - dēn, kē - nyē - rilj, Is - te - nēm!

Kild' el a Mē - s'i - jást, kild' el ne - künk!

ossia

2. Hallja a bús imāt a nagy Isten égi trónjān,
Keresve siklik āt pillāntāssā bérce n, rōnān.
Mindenitt zokogās, keserī fājdālom,
A lélek vāgyā sír mindēn dalban.
3. A bínnek tengere elāradt az egész fēldēn.
A szentség istene hovā lépjen, hovā menjen?
Māria, lilium, szeplőtlen, szűz, fehér,
Jēn az Űr, jön a szent, szívedbe tér.

4. Mária, szíz virág, Isten anyja, lilomszál,
Kér egész nagy világ, értünk most is imádkozzál!
Könyörülj népeden, könyörülj, Istenink!
Kildd el szent Fiadat, kild el nekünk!

B: – *Ezt is szoktunk énekelni, mint ādventi.*

A: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

B: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

A következő, 103. sz. ének rövidült formája.

103.

♩ = 76-80

1. Ó, Szűz, hét fáj - dal - mid, jut - nak e - szem - be si - ral - mid,
El - ső szen - ve - dé - sid, volt szív - bé - li tö - re - dé - sid,
Mi - dőn ész - re - vet - ted, va - ló - ban ér - tet - ted,
Hogy fi - ad kín - já - nak, ha - lá - lá - nak
I - de - je kö - ze - lít, mind - e - zek - nek lát - tad je - lét.

2. Másodszor szívedet, nagy bánat sérti lelkedet,
Midőn eladatott Fiad, Jézus, megfogatott
Kegyetlen zsidóktól, gonosz hóhéroktól
Kötözve vitetett, üldöztetett.
Ó, mej könnyhullással, síránkoztál zokogással!

Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: Hozsanna 10.
XVII. századi népének.

104.

$\text{♩} = 85$

1. Bú - csút ven - nem, el kell men - nem e föld - ről ne - kem,
Fé - nyes - ség - ben, di - cső - ség - ben le - szen én lel - kem.
Jé - zu - som ke - be - lé - ben, rej - tő - zöm szent ö - lé - be,
Itt el - me - gyek és si - e - tek Is - ten e - lé - be.

2. Ott váltságom (*vígságom*), boldogságom vég nélkül leszen,
Anyalokkal, szent karokkal élek a mennyben.
E világnak szépségét és múlandó örömét
Örömmel hagyom itt annak eltűnő fényét.

B: 3. Csalfa remény, világi fény, én már elmegyek,
 Én nem vagyok már rabotok, és nem is leszek.
 Az isteni szeretet téletek már mēgmentet'
 Mār nem hāboríthatjátok tēbbé lelkemet.

4. Teljes hittel, reménységgel, szent szeretettel
 Isten szava hívására válok innen el.
 Ó, örökös boldogság és angyali vígasság,
 Mejhez hasonlót nem adhat e gyarló világ.

A: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

B: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

Dallamtípus: ÉE 269., Hozsanna 216.

XVIII. századi virrasztóéneke. Köszöntőként rokon dallama: MNT II. 978.

105.

Poco Parlando $\text{♩} = 150$

1. Hol vágy, én sze - rel - mes Jé - zus Krisz - tu - som,
 Hol tá - lál - já - lák fel, ke - gyes Meg - väl - tóm?
 Ádj vi - lā - gos - sā - got, mert fé - nyēs vágy.

Nā - lād nél - kül szí - vem i - gen bā - gyádt!

C, D: ossia C, D: ossia ossia

2. Még fel nem talállok, keresni foglak,
Mind éjjel, mind nappal sírvá kijáltlak.
Jelenj meg, Krisztusom, szomorúnak,
És adj vigasztalást té szolgádnak!

B: 1. Tegnap volt ajkamon utoljára hang,
Ma már lelkemért szól a gyászos hárang,
Még tegnap it' éltem közöttetek,
Ma már a koporsó rejt téletek!

2. Ojan lettem, mint a megszedett szélé,
Amej féltt sír a bús észí szellé.
El kül' vālnom az élettél,
Értém sírānkozó kedvesinktől.

3. De az Úr szólított e bús válásra,
Jézusunk hívt', hogy mēnjenk hozzája.
Hogy it'hagyot' földi... a földi életér,
Kezejivel ádjon mennyeji bért.

4. Áz É hívására örömmel megyek,
Csak az fáj, hogy el kell válni tőletek,
Kik nekem oj kedvessek voltatok,
Ez életben hozzám tartoztatok.

5. Alám domborulá hideg sírhalom,
Alatta készen van a nyugodalom,
Bármij hosszú lesz is az ot' nyugvās,
Vége lesz, majd lesz a föltámádās.
 6. Testemmel, mej most sírbā szenderil,
Ákkor majd ā lélek újrāegyesil,
Ángyali formát vesz föl magára,
Ha feltámad trombita szavára.
 7. Akkor majd azokkal, kik sírvā ālnāk,
Áz Istennek jobbājā adok hálákat,
Az érēk életet hittel várjuk,
Ahol egymást majd újra meglátjuk.
- C: 1. Jaj, de méj gyász borult ezen hajlékra!
De bús felhő szállt az egész tájékra!
Könnyharmat hul' a bánatvirágra,
Könny az atya bús ravatalára.
2. Gyászünnep van, ide jertek, sírjátok
Jó atyáért keserű könnyharmatot!
Özvegy anya és ti, szegény árvák,
Csókoljátok még egyszer a drágát!

D = B *első két versszaka.*

A: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

B: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

C, D: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (E) 316., ÉE 206., Hozsanna 146.

A 2-2 kadenciás, AA kezdetű moll pentachord típusok közül a legfontosabb csoportot olyan dallamok alkotják, melyek az alaphangtól kvintig emelkedő, majd onnan szekund-
ra lejtő sorral kezdődnek. A XVII. században dokumentálták először halottasénekként,
melynek németes rokonai is vannak. Általánosan használt virrasztóének.

106.

$\text{♩} = 82$

1)

1. Él - tem nap - ja le - ál - do - zot',

1)

A - lig, hogy fel - haj - na - lo - dot'.

2)

Vé - get é - re rö - vid pá - jám,

A szem - fe - dő bo - rul re - jám.

1) 2)

ossia C: ossia

2. Kis koporsóm le van zárva,
Hült testem a gyászsír várja.
Édes szülőim siratják
Gyermekük kora halálát.

3. De lelkem felszállt az égbe,
Boldog, fényes mennyegzőre.
Angyalok lesznek társaim,
Véget nem érnek örömom.

B: 1. Por lesz gyarló testünk végre,
Visszatér a föld ölébe.
Minden nap és minden óra
Emlékeztet koporsóra.

2. A velünk született bűnért
Halállal fizetjük a bért.
Ha életünk napja lejár,
Egy csendes sír magába zár.

– *Férfinak inkāb*’.

C: 1. Dicsértessék Jézus neve,
Jöttünk Mārijā elébe,
Köszönteni jöttünk a szép
Szűz Mārijāt,
Angyalok kirālné ásszonyāt

2. Kinyílt a mennynek ajtájá,
Mindén búcsúst befogadjá,
Köszönteni jöttünk a szép
Szűz Mārijāt,
Angyalok kirālné ásszonyāt!

3. Sírvá kijālt szent hárágjá,
Jertek, itt vān Szűz Mārijā!
Köszönteni jöttünk a szép
Szűz Mārijāt,
Angyalok kirālné ásszonyāt!

A, B: Dienes Pál (67)

C: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (E) /329. (Janovicsné énekével)

Az újkori népies, vallásos, búcsújárós énekrepertoárba sorolható típus.

107.

$\text{♩} = 70$

1. Két ta - nít - vány egy - kor
1)
A töb - bi kö - zül
Em - ma - usz ne - vű kas - téj - bol
Jöt' Je - ru - zsá - lem - böl.
1)
2. vsz.

2. Egymás közt az úton
Arról beszéltek,
Mi dolog az Úr Jézussal
Mostan történtek.

3. Jézus azért magát
Hozzájuk adja,
De őtet meg nem ismerik.
Néki jek ezt mondja:

4. - Micsoda beszéd ez,
Mejet fojtattok,
Hogy amiért mind a ketten
Szomorúak vagytok?

5. Mondván: - Názáreti
Jézust megölték!
Aki mi profétánk vala,
Keresztre feszíték!

Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

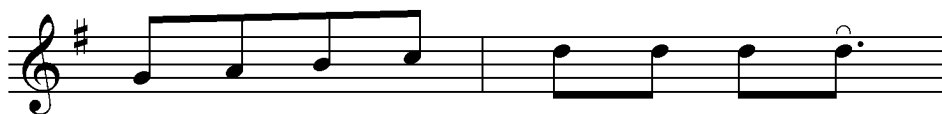
XVII. századi húsvéti ének.

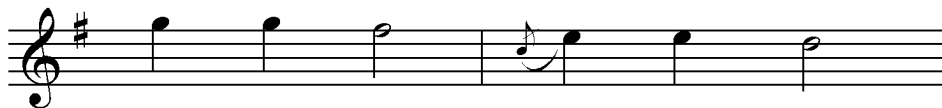

108.

♩ = 76-92

1. Új hírt mon - dok, víg ö - rö - met

Hír - de - tek, je - len - tek,

Mert szü - le - tett Bet - le - hem - be ti - nék - tek

A já - szoj - ban, kis a - kó' - ban her - ceg - tek.

2. A barmok közt hideg fagyón,
Jaj, ázik, jaj, fázik,
A pójában, rongyos ágyban ott fekszik,
Lehelettel melegítik, úgy nyugszik.
3. Mellette van édesanyja,
Mária, dajkája.
Gyermecskéjét, szűz Szent Fiját ingatja,
Kézre veszi meg leteszi, ringatja.
4. Így énekel Szent Fiának:
- Csicsíj el, bubáj el!
Szép aranyom, gyöngyvirágom, aludj el,
Posztócskába bétakarva nyugodj el!

5. Pásztorok is elérkeznek,
Szólítják, hogy látják,
Pásztoroknak főpásztorát óhajtják,
Hogy szemeit rájuk vesse, kívánják.
 6. Mondván: - Kelj fel, Hozzád jöttünk,
Pásztorkánk, Jézuskánk!
Köszöntésünk meg ne vessed, nézz rejánk!
Báránytejet, gyöngesajtot mi hozánk!
 7. Mert hallottuk angyalidnak
Szavait, igéit,
Muzsikáló gyöngeszava pengésít,
Ékes nótá, szép muzsika zengésít.
 8. Így-így fújták az Istennek:
Dicsőség, tisztesség,
Földi embereknek pedig békeség,
Tiszta szívvel mindenek közt egyesség!
 9. Kérünk, immár esedezzél,
Nagy Anya, Mária,
Hogy mi szívünk, Szent Fiadnak pójája,
Legyen örökkön örökké hajléka!
- *Énekelni szoktuk szentmise előtt.*

Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Karácsonyi ének.

109.

♩ = 76

1) Le - hul - lot' a Jé - zus vé - re

A szent ke - reszt - fa tö - vé - re.

2) Drá - ga - lá - tos szent tes - té - ből,

Öt méj - sé - ges se - be - i - ből.

1) 2)
C, D: ossia C: ossia

- 2. De a földbe nem maradtak.
Mint piros rózsák, kinyíltak.
A szent angyalok fölszedték,
Alázatosan tisztelték.
- 3. Jézus mondá az angyalnak:
- Vid fel mennyben Szent Atyámnak!
Mondjad, keresztfámról küldtem,

- Keresztfámról befogádja,
Fogadja kedvessen tőlem!
Télem kedvesen föltartja.*
- 4. Ez a világ drága ára,
Sebeim kinyílt rózsája,
Mit nagy fájdalomban szültem,
Véres könnyekkel öntöztem.

5. Nincs már hátra, csak egy órád,
Elvégződik minden munkád.
Kifogy a keserű pohár,
Mej világ kezdetétől vár.
6. Ádám keserű almája
Hozot e kínos halálra.
Jertek az én keresztfámhoz,
Üdvösségtek oltárához.
7. Boruljatok le előtte
Szent Atyámhoz könyörögve!
Soha el ne felejtétek,
Hogy meghaltam érettetek!
8. Üdvöz légy, Jézus szent vére,
Üdvösségünk drága bére!
Dicsőséges öt méj sebe,
Üdvöz légy, egész szent teste!
9. Áldott légy, ó, szent keresztfá,
Szent áldozat szent oltára!
Rajtad az ártatlan bárány
Istennek feláldoztatván!
- C: 1. Kiráji zászlók lobognak,
Fénylik titka keresztfának,
Kit az élet megöletett,
Halálával nyert életét.
- D: 1. Hív társaim, ide jertek,
Akik velem kötöttétek
Szűz Mária koszorúját,
Az olvasó aranyláncát.
2. Én is Mária kertjének,
Olvasója egyletének
Voltam virága és tagja,
Égi rózsák ápolója.
3. Kezeim többé nem tartják
Szűz Mária olvasóját,
De ezt, mint legdrágább kincsem,
Még a sírba is elviszem.
- *Szentolvasók társulatának kimúlt tagjai
felett...*
– *Hosszú, van még sok...*

B = A első négy versszaka.

A: Buják Mihály (75)

B: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

C, D: Dienes Pál (67)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Az A, B és C változat nagyobbíti, a D pedig halottasének. XVII. századi fríg dallam.

110.

♩ = 95

1) 2)

1. Nem mo - sojgsz rám, gyë - nyërt a - dó é - let.

El - száll - ta - tok biz - ta - tó re - mé - nyek.

3)

Nincs már vi - rág, el - her - vadt ö - rök - re,

If - ju - sá - gom a ha - lál le - tör - te.

1.a 1.b 2) 3)

B: 1. vsz. B: 2. vsz. B: 1. vsz. B: ossia

2. Ifjú éltém viruló bimbója,
Halál tele betette a hóba.
Koporsómon gyászkoszorú zélde,
Azt éntézik jó szülőim kénnyel.

B: 1. Megjártuk már a szent keresztutát,
Mejet szenvedé Jézusunk halladt.
Refrén: Ó, bár mi is úgy járhattunk volna,
Isten élet', hogy ez kedves volna!

2. A szent utnak tizennégy féheje
Légyen érdeké szívinkbe vésve!
Refrén

– *Kālvārijāra, oszt akkó énekétik.*

A: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

B: Pető Györgyné Asztalos Erzsébet (77)

Bodor A., 1990

A: Virrasztó. Gyermek felett. B: Nagyböjti stációjárás refrénes változata. XVI. századi dallam.

♩ = 76

111.

1. Gyász - ba bo - rult Is - ten csil - lag - vá - ra,
1) Fig - gényt von - nák meny - nyek ab - la - ká - rā.
Meg - hált, meg - hált a szép - lét - len bā - rāny,
Vér - től ā - zot' szent ke - reszt ol - tā - rān.

1)
C: ossia

2. Temetésre lejön a mennyország,
Könnyben āznák az angyali orcák.
Sír, zokog a fíját vesztett gerle,
Égig ér a Szízanya keserve.
3. - Édēs fiam, édes nevelésem,
Búcsúzásom most tetéled veszem.
Jáj, mikor két szívnek meg kell válni,
Keserívé szok a méz is válni.
4. Ó, keresztfa szép piros almája,
Én szerelmem drága oltovánnya,
Nagy kint látot' meghált boldogságom,
Szíz tejemmel éntézem virāgom!
5. Gyöngé tested tálpádiglán véres,
Az én lelkem nagy gyötrelmet érez.
Mint Tégedet az kegyetlen dárdák,
Az én lelkem méjét is átjárják.
6. Bánat árja bekerítet' engem,
Feneketlen tenger nagy keservem.
Meghajolván, mint a szomorúfíz,
Sóhajtozik, óhajtozik a Szíz.
7. Bús fejemet, ó, jaj, kire hájtsám?
Jézusom, ki kényéřil meg rájtám?
Honfitársid hóhérok levének!
Bār keblembé eltemethetnélek!
8. Öltözzön má az öröm is gyászba,
Jáj, kínok közt nézz fel reām, gyászfa!
Ó, hajolj meg szentséges terheddel!
Mágzatomát éntélem ne vedd el!

9. Leszakítják a vérfa gyümölcsét,
Édesanyja kárjára hejezzék.
Oj pánászbá olvád fel fájdálmá,
A késziklá megrepedne rájtá!
10. – Nyílj meg, nyílj meg, ájkád szép rózsája
Csókjáimnak édes hármátára!
Ó, ölelj meg, átjukasztot' szent kéz!
Mej segítni volt engem mindig kész.
11. Majd a tested koporsóba zárják,
Ráfojává Mária könyárját.
Szólt zokogva az egek hárángja,
Mennyet, földet végigsírja hángja.
12. Sírba tették jaj kézt a koporsót,
Máriának szíve sírt, szorongott,
Pánásszával a szent városba dält,
Megindulá sorsán az ég és föld.
- (Egyre többet akadozik.)*
13. Éles tér dúl a szent Szíz keblében,
Mind a hét tér megújul szívében.
Gyötrelmében a... összeomlána,
Ha nem fogná sírvá Szent Mágdolná.
14. Élet ura, meghaltál idvinkre,
Á sātánnak országá most dölt be.
Szíz anyádnak fájdálmait tekintsd,
Ádd meg neki szép mennyi kincseit!

- B:** 1. Ó, Mária, fájdalmas Szűzanya,
Majd leszakad szíved bánatában!
Jaj, mert meghalt egyetlen szülötted,
Nincsen, aki vigasztaljon téged!
2. Ó, jaj, hogy néztek a gyászkeresztre?
Mert Szent Fiam rejá van szegezve!
Meghasad a szívem bánatában!
Nincs tovább' örömem e világban!
3. Egy fiam volt, az is megöletett,
Keresztfára fel is feszítetett,
Nap és a Hold gyászba borult érte,
Minden jó szív siránkozik érte!
- C:** 1. Ó, Mārijā, egek királnéjā,
Á holtáknāk tekints fājdalmukrá!
Tárt kezekkel feléd sohājtoznāk,
Segítségért hozzád folyamodnak.
2. Rettenetes az ő kínlódásuk.
Kegyes anyánk, kérink, tekints rájuk!
Ó, kegyes Szíz, légy vigasztálójuk,
A kínokból megszabadítójuk!
- D:**1. Lábadhoz, Jézusom, leborulok,
Szent keresztfád alatt méjen sírok.
Látom, szent karjaid kinyújtottad,
Hogy engem megölelj, azt akartad.
2. Kínoktól tested meg van gyötörve,
Szentséges testedet megvérezve,
Lándzsával oldalad általverve,
Keresztre lábaid felszegezve.

- E: 1. Menyasszony vagy, koszorút fejedre,
Menyasszonyi ágyad föl van vetve,
Angyalokból áll a te násznéped,
Jézus Krisztus lett a vőlegényed.
2. Menyasszonyi koszorúdnak gyöngye
Szülőidnek reá hulló könnye.
És a lakodalmi zene hangja
Atyád és anyád zokogó jajszava.
3. Reményeid bár sírba hullottak,
Arcod szép rózsái elhervadtak,
Letépet' a halál, mint virágot,
De nyertél te örök ifjúságot.
4. Menyasszonyi ruhád legszeb' néked,
Égből adot' tiszta szüzességed.
Angyal voltál földi életedben,
Angyal lettél odafen' az égben.
- F: 1. Virág voltam az élet kertjében,
Tiszta gyermeki örömben éltem,
Virág voltam szülőimnek keblén,
Játszadozott velem a szép remény.
2. Jött a halál, az Isten kertésze,
Életem virágát lemetszette,
Fölvitte az üdvnek angyalkája
Örök élet szentelt asztalára.
3. Nekem is fáj, hogy mennem kell messze
Tinéktek bút, bánatot szerezve.
Kedves atyám, szerető, jó anyám,
Ó, de fáj, hogy könnyetek hull rejám!

A: Dobó Orbánné Brúnyai Katalin (76)

Bodor A., 1990

B: Buják Mihály (75), Gábor József (71)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

C: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

D, E, F: Dienes Pál (67)

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

A: Gyászdal Jézus halálára, Mária-ének, nagypénteki ének. Szövege más dallammal közölve: **ÉE 95.** B: Böjti ének. C: Halotti ének. D: Nagyböjti ének. E: Virrasztóének fiatal lány halálára. (Soronként szokta diktálni a népnek.) F: Virrasztóének kisgyermek halálára. (Soronként szokta diktálni a népnek.) XVI. századi dallam.

112.

$\text{♩} = 97$

1) _____

1. Csor - da - pász - to - rok

Mi - dén Bet - le - hem - be

Csor - dát ó - riz - nek,

Éj - jel a me - ző - ben.

1.a 1.b

ossia B: 1. vsz.

2. Isten angyala
Jëvének mellëjök.
Nagy félelémmel
Tellék mëg ó szívök.

3. - Èrémet mondok
Néktek, ne féljétek,
Mert ma sziletet'
A ti idvésségték!

4. Menjétek el csak
Gyorsan a vārosbā!
Ott talāljátok
Jézust a jászójban.

B: 1. Kék a nadrāgom,
Nem fekete bársony,
Adjanak díjót,
Mer' fāzik a lábom!

2. Aki az ég, föld
Sarkait fenntarcsa,
Nem lelt más hejet,
Hol fejét lehājcsā!

(Szavalva keresgél az emlékezetében.)

A: Gábor József (92)

Bodor A., 1990

B: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (79)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus III (G) /151., ÉE 41., Hozsanna 20.

Egyik legközismertebb karácsonyi énekünk a *Csordapásztorok*. Középkori eredetű dal-
lam, szerepel a XVII. századi énekeskönyvekben, azóta is népszerű magyar karácsonyi
ének. Az egész nyelvterületen a legelterjedtebb a fríg forma, de létezik mixolíd és dūr to-
nalitású is. Köszöntőként általában *Isten áldja meg...* kezdettel éneklük.

113.

Rubato ♩ = 80

1. Ó, Jé - zus - kám, gyön - ge vi - o - lács - kám,

Nem rég ki - nyílt szép pi - ros ró - zsács - kám,

Menny - ből szál - lott szép kis har - ma - tocs - kám,

A - ludj, Jé - zus - kám, a - ludj!

1)
ossia

2)
ossia

2. Elhidd, kincsem, hogy már ringatnálak.
Meleg párnácskával takarnálak,
És a dértől (*télben*) megoltalmaználak!
Aludj, Jézuskám, aludj!
3. Mivel tehát bölcsőm, párnám nincsen,
Sem pedig cifra nyoszójám sincsen,
Azért szívemhez szorítlak, kincsem.
Aludj, Jézuskám, aludj!

4. Máí napon kinyílt szép rózsaszál,
Betlehembe kibimbózoť zöld ág,
Kit régente vár az egész világ,
Kiráj nemből méltóság.

B: 1. Mostan kinyílt egy szép rózsavirág,
Betlehembben kibimbózoť zöld ág,
Kit régenten vár az egész világ,
Kiráj nemből méltóság.

2. Mégsem káphát szállást a városban,
Mert lakása nincs, csak istállóban,
Mert lakósok inkább az urakban
Gyönyörködnek, mintsem kis Jézusban.

3. Bölcsém volna, kiben ringatnálák,
A hidegnek csípni nem hagynálák!
Betakarva úgy ápolgatnálák,
Szolgálnék, uralnálák!

A: Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

B: Gábor József (71)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

C: Kupuszinai római katolikus templom énekesei

Az Újvidéki Rádió felvétele, 1990

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (B) 159., Kerényi 202.

Igen elterjedt karácsonyi ének. Alapformában AA³ indulással, de többféle formaváltozattal, bővüléssel, sőt betlehemes gyakorlatban torzult alakokkal is előfordul. A sorok 4 + 6-os szótagolása középkori eredetű. Főszövege a *Mostan kinyílt egy szép rózsavirág*. A szlovák himnusz is ez a dallamtípus.

114.

♩ = 72

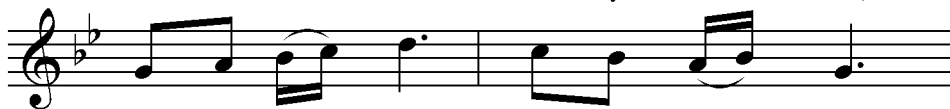
1. Mely ke - gyes vagy, Szüz Má - ri - a,

Meny' - or - szág - nak ma - gas tor - nya.

So - kan é - link ár - nyé - kod - ba,

Hol - tak is nyu - gosz - nak ab - ba.

Refrén: A Te ne - ved, Má - ri - a, Hol - tak ke - gyes gyá - mo - la.

B: 1. vsz. B: 2. vsz.

2. Az ő reménységük szerint,
Régi irgalmasságodként
Enyhítsd azt a nagy, szörnyű kint,
Mejből hozzád kiáltnak mind.
Refrén
3. Mert a nagy tűzben izzadnak,
Már régenten kínoztatnak.
Az éléktől elhagyáttak,
Éppen csak Rējád maradtak.
Refrén
4. Meghaltak édes szüleink
És kegyes jóakaróink,
Rabságban vannak barátink
És a mi jó rokonságink.
Refrén
5. Édes Jézus megengedi,
Kérésedre megcselekszi,
Kínjaikat megenyhíti,
Dicsőségét velik közli!
Refrén
6. Könyörülj szegény lelkeken,
Gyámoltalan híveiden!
Angyal nekik jó hírt vigyen,
Mária hozzájuk menjen!
Refrén

A: Buják Mihály (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

B: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Dallamtípus: ÉE 182., Hozsanna 113.

XVIII. századi halottasének. A szlovák himnuszra emlékeztető AA³BA sorszerkezetű, négy soros dallam refrénes kibővítése.

115.

♩ = 74

1. Be - vál - tá szent sza - vát,
Az ö - rök i - gaz - ság,
Szent lel - két le - kild - é
Az é - gi ma - gas - ság.

<p>2. Tüzes nyelv alakba
Jöve az Úr lelke,
Krisztusnak kis nyáját
Szent imában lelte.</p>	<p>3. Légy gyors szolgálatban,
Köszöntvén Máriát.
Ím, most vele közlöm
Minden jónak árját.</p>
<p>B: 1. Menj el sietséggel,
Arkangyal Gábrriel,
József jegyeséhez
Ékes köszöntéssel.</p>	<p>4. Legeltetni fogja
Izraelnek nyáját,
Hogy befogadja a
Világ megváltóját.</p>
<p>2. Isteni titkaim
Immár kijelentem,
Mert Szűz Máriában
Jókedvem telt nékem.</p>	<p>5. Emberi nemzetség,
Hogy megszabaduljon,
A régi fogságból
Szabadságra jusson.</p>

6. Áron vesszejének
Meg kell virágozni,
A prófétáknak is
Be kell teljesedni.
7. Üdvöz légy, Mária,
Malaszttal vagy teljes,
Az Úristen előtt
Kedves kel'emetes!
8. Szentlélek Istentől
Fogantatik Fiad,
Ő szentséges nevét
Te Jézusnak híjad.
9. Ő szabadítja meg
Izraelnek népét,
És felékesíti
Dávid király székét.
10. A Jákobnak házán
Ő fog uralkodni,
És birtoka alá
Mindent hódítani.
- C: 1. Mikor Márijához
Az Isten anygala
Elküldetett vala
Názáret városba.
2. Kit szent imádságban
Gábrriel találá,
Ékes köszöntéssel
A Szűzhöz így szóla:
3. – Üdvöz légy, te kedves,
Isten szép leánya,
Jesszétől származott
Ádám unokája!

A: Buják Mihály (75)

B: Koleszár József (60)

C: Dienes Pál (67)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Bodor A. – Csizmadia A. – Németh I., 2000

Dallamtípus: Típuskatalógus IV (B) /111c, MNT II. 315., EE 20.

Karácsonyi és más egyházi szövegek mellett névnapköszöntő változatban is, illetve az *Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga* újabb szöveget is éneklük a középkori eredetű dallamra.

A: Pünkösdi ének. B, C: Adventi ének az anygali üdvözlétről.

116.

♩ = 154

Er - re mēn - tek, haj - mát ęt - tek,
It' a csu - ma, ó, Má - ri - ja!

116.B

♩ = 98

Bűcsűsök:

Vi - lát - hí - rű kur - vāk vá - gyunk!

Lányok hátul:

Mi is á' - ra pā - jā - zunk!

Éregásszonyok leghátul:

Mink mǎ' ár - rű lē - má - rád - tunk!

116.C

$\text{♩} = 92$
Lányok:

Szík á lu - kunk!

Menyecskék:

Máj' még - tã - gul!

Éregásszonyok leghátul:

Mi - jenk is o - ján vót, ti - je - tők is i - jen lész!

A: – Mikó mentek búcsúra.

B: Ó, áldot' légy, futaki káposztá,
Mejjel eltelt a kántor úr gyomrá!

A: Nagyfejű Istvánné Balogh Erzsébet (79)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

B, C: Guzsvány Gáspárné Buják Verona (71)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

Búcsúsének-paródia, nagyobb népének formából kivett, ütempárszerű részletekkel.

117.

♩ = 132

1. De sze - ret - nék pā - vá lēny - nyi, kum!

Sēr - fő - ző - nek lā - nyá lēny - nyi, kum!

De még job - bān mē - nye lēny - nyi,

Szöl - ke fī - ja pār - já lēny - nyi, ku - má, ku - má, kum!

ossia C, D: ossia E, F, G: ossia C, D: ossia ossia ossia

- 2. De (*Nem*) szeretnék dombon lāknyi, kum!
- Nem szeretnék páppāl hālnyi, kum!
- Merd ā pápnāk nincs dunyhājā (*subājā*),
- Hideg ā rēvērēndājā, Kumā, kumā, kum!

3. Elveszett a lādálákács, kum!
Este szép szeretém akádt, kum!
Ketten mēntink a pincébe,
Härmán jēttink ki beléle, kumá, kumá, kum!

B1, C2, D2: De szeretnék pāvā lēnnyi, kum!
À sērfézé lányá lēnnyi, kum!
À sērfézé lányá lēnnyi,
À fijānak pārja lēnnyi, kumá, kumá, kum!

G, E: 1. Nem fogok én (*szeretnék*) pappal hálni, kum!
Mert a papnak nincs subája, kum!
Mert a papnak nincs subája,
Hideg a rēvērēndája, kuma, kuma, kum!

2. Ketten mēntink a pincébe, kum!
Härmán jōttink ki beléle, kum!
Ketten mēntink a pincébe, kum,
Härmán jēttink ki beléle, kuma, kuma kum!

A: Stefanovszky Istvánné Bálity Verona (66)

Kiss L., 1943

B: Maros Pálné Szurap Ilona (51)

Kiss L., 1943

C, D: Péter Pálné Szurap Ilona (76, 80)

Kiss L. – Sturcz J., 1969;
Bodor A. – Bodor G., 1972

E: Fontányi Jánosné Kiss Mária (70)

Silling I., 1996

F: Guzsvány Mihályné Jánosi Verona (61)

Silling I., 1996

G: Guzsvány Gáspárné Buják Verona (71)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

Dallamtípus: Kerényi 205., MNT I. 1093., MNT IV. 836.

Dallama a német főiskolások búcsúzódala az 1700-as évekből – *Es reiten zwei Reiter* (*Ballag már a vén diák*) kezdetű –, ami hozzánk is beszivárgott, talán a felvidéki diákság közvetítésével.

118.

♩ = 152-160

1. – Gye-rink bē à pēl- vās - bā, Mēg - sze - ret - lek fēn' āll - vā,

Ci - nā - rē bum!

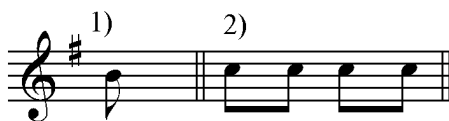
2) _____

À pēl - vās - ba nem lē - het, Mer szēcs - kāt vāg à zē - reg,

Ci - nā - rē bum!

B: 2. vsz. ossia

2. Gyerink be à konyhábá, megszeretlek (*mégéllelek*) fen' állvā,
Cināre bum!
A konyhábá nem lēhet, mer korpāt szēd a zēreg,
Cināre bum!
3. Gyerink fēl à pāllāsrā, megszeretlek fēn' āl'vā,
Cināre bum!
A pāllāson nem lēhet, mer bort iszik a zēreg,
Cināre bum!

4. Gyerink be a nágyházbá, megszeretlek fën' ál'va,
Cināre bum!
A nágyházbá nem léhet, merd ot álszik a zéreg,
Cināre bum!

Básszom a tē szentēdet,
Nēkēd sēhol sē léhet,
Cināre bum!

Péter Pálné Szurap Ilona (76, 80)

Kiss L. – Sturcz J., 1969; Bodor A. – Bodor G., 1972

119.

♩ = 109

Zöld a bu - zo - gány,
Húzd rá, tē ci - gány!
Há tē nē - kēm mēg nem hú - zod,
Szá - ká - doz - zon el a hú - rod!
1) 2) 3)
ossia ossia ossia

B, C, D: 1. Elszārádt à tēk,
 Nem lēsž rájtā tēb' (tēk)!
 Elszārádt à tēkēm szārā,
 Elszārádt à tēk indājā,

Hovā gyugjuk éč'ākārā?
 Hovā tēsžēm éccakārā?
 – Nem vót ez tovāb'!

A: Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (75)

Király E., 1956

B: Silling Mihályné Pópe Katalin (64)

Silling I., 1982

C, D: Fontányi Jánosné Kiss Mária (70, 74)

Silling I.; 1996, Bodor A. – Németh I.

– Silling I., 2000

120.

♩ = 135

Es - te jár a haj - dú a fa - lu - ba,
 Mēg - fog - ja a le - gényt a fo - nó - ba.
 Nē fog - ja mēg a ka - rom, mert ö - lel - ni a - ka - rom
 A ga - lam - bom!

– Erre tāncóták. Ropkāzni kellēt'.

Guzsvány Gáspárné Buják Verona (71)

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

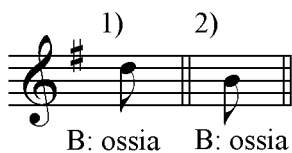
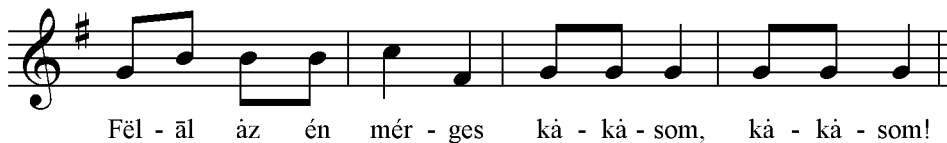
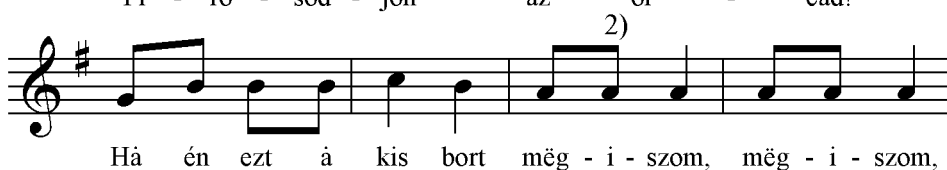
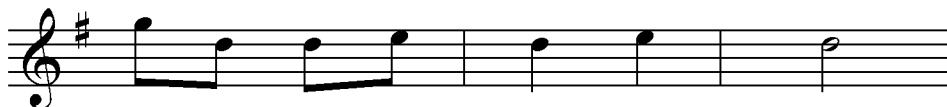

Dallamtípus: Kerényi 20

Szaffikus formájú, új stílushoz közeli forma. AA³BC. A közismert népies katonadal folklorizálódott változata.

121.

♩ = 126

A, B: Péter Pálné Szurap Ilona (76)

C: Guzvány Mihályné Jánosi Verona (65)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000

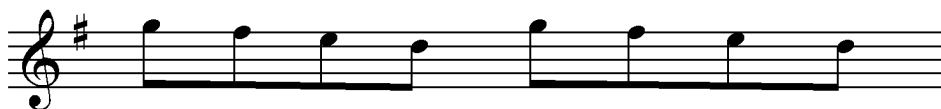

Dallamtípus: Kerényi 35.

Ivónóta. Dallama Brahms *III. magyar tánc* vivace része. Népies műdal, de motívikája emlékeztet a hangszeres dudamotívika („aprája”) dallamaira.

122.

♩ = 122

1. A Csi - csā - né hā - rom lā - nyá,

Mind à hā - rom hop - szok - nyā - bā.

Csi - csā - né, gā - lám - bom,

Tē - rād il - lik à csó - kom!

2. A Csicsáné vizet merít,
A pëndéle mind mēgmerít.
Csicsáné, gálambom,
Tērād illik à csókom!

3. Ákārmijen vén à ásszony,
Hā férhé mén, csak mēnyásszony.
Refrén

4. A Csicsáné pëndélibe,
Fészket rákot' à cinige.
Refrén

Péter Pálné Szurap Ilona (76)

Kiss L. – Sturcz J., 1969

